

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

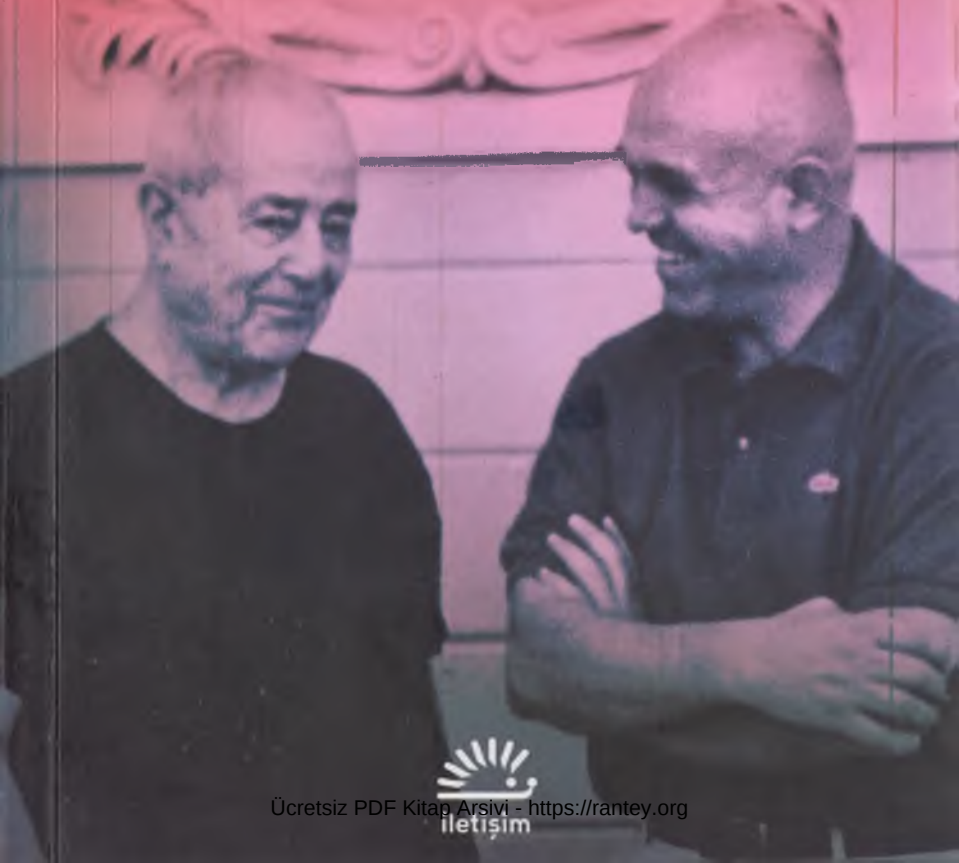
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ERCAN KESAL

Kendi Işığında Yanan Adam

Tanıdığım
Metin Erksan

ERCAN KESAL 1959 Avanos/Nevşehir doğumlu. 1984 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Uzun yıllar Ankara, Keskin, Bala ve köylerinde sağlık ocağı hekimliği yaptı. Serbest hekimliğe başladığı yıllarda uygulamalı psikoloji ve sosyal antropoloji eğitimleri aldı. İlk şiir ve yazıları, tıp fakültesi öğrencisiyken, İzmir'de çıkan *Dönem* dergisinde yayımlandı. Mecburi hizmet yıllarında *Son Reçete* dergisinde söyleşiler yaptı, yazılar yazdı. 1990 yılından sonra geldiği İstanbul'da, Era Yayınları'nın kurucularından oldu. *Şizofreni*'de yazdı. *Radikal* ve *BirGün* gazetelerinde hikâyeleri ve denemeleri yayımlandı. Senaryolar yazdı. *Uzak* filmindeki rolüyle başlayan sinema serüveni daha sonra birçok filmde oyuncu ve senarist olarak devam etti. İletişim Yayınları'ndan 2013'te *Peri Gazozu*, 2015'te *Nasipse Adayız*, 2016'da *Cin Aynası* ve 2017'de *Bozkırda Bir Gece Yarısı* (Behnan Shabbir'in çizgileriyle) adlı kitapları yayımlandı. Söyleşileri 2017'de "*Aslında...*" adıyla kitaplaştı. Nuri Bilge Ceylan'ın *Bir Zamanlar Anadolu'da* filminin hikâyesini anlatan *Evvel Zaman*'ın yeni basımı da 2018'de İletişim'den çıktı. 2017'de Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlanmış *Zamanın İzinde* isimli bir kitabı da vardır (Enis Rıza'yla birlikte).

İletişim Yayınları 2694 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 465

ISBN-13: 978-975-05-2528-5

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Zeynep Özlem Havuzlu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş - Emre Bayın

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ERCAN KESAL

Kendi Işığında Yanan Adam

Tanıdığım Metin Erksan

iletişim

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Metin Erksan'ın aziz hatırasına...

İÇİNDEKİLER

Metin Abi...	9
İlk Temas...	13
Vatan Hainliği Meselesi...	15
Sevmek Zamanı ve Aşk Üzerine...	19
Gül Gibi Mesleğin Var!	25
Dürbün...	29
Said Duhanî'nin Evi...	33
Lüks Nermin...	35
Serkildoryan Hayali...	37
Sahaflar...	39
Cemil Filmer	41
Susuz Yaz ve Bizim Oğlanın İsmi Ne Olacak?	47
Halide Edip Büstü...	51
Hastaneye İsim Meselesi...	53
İyiliği Kötülükten Ayırt Etme Ağacı...	57
Cumhuriyet Yazıları...	61
Motor Demesini Biliyor musun?	63

Senaryonun Kehaneti...	65
İstanbul'un Logosu...	67
Sahiden Senaryo mu Yazdın Sen?	69
Nikâh Şahidim...	71
Beyti mi, Ocakbaşı mı?	73
Bir Tepsi Köfte...	75
Türk Ortodoks Kilisesi...	77
Tanıyamadım...	81
Tabutumu Parçaladın Sen!	83
Leyla'nın Kardeşi...	85
Yapılamayan Söyleşi...	87
Preveze'nin Sponsoru	89
Bozcaada Kralı	93
Seferberlik Durumu...	95
Çanakkaleli Melahat'ın Heykeli!	97
İmparator İbn-i Sina...	101
Ercan Arıklı... Espri mi Yoksa?	105
Son Mülakat...	107
<i>Albüm</i>	131

Metin Abi...

“Herkes kendi ışığıyla ışıldar. Hiçbir alev öbürüne benzemez. Büyük alevler vardır; küçük alevler, her renkten alev. Kimi insanların alevi öyle durağandır ki rüzgârda bile dalgalanmaz, kimi insanlarınsa havayı kıvılcıma boğan çılgın alevleri vardır. Kimi saçma alevler ne tutuşur ne de ışık serperler; kimileri de öyle bir canlılıkla yalazlanırlar ki onlara bakınca gözlerimiz kamaşır, yaklaşırsak üstümüze ateş vurmuş gibi parlarız.” (Galeano)

Metin Erksan’a ilk yaklaştığımda üstüme ateş vurmuş gibi parlamıştım! Abim, dostum, yad ellerde babam, arkadaşım, şahidim, hastam, hocam ve ustamdı.

Çok özgün bir yönetmendi. Türkiye Sinemasının yüz akı ve köşe taşı filmler yaptı. Keloğlanlı, Emel Sayınlı filmler de. Kadın Hamlet de. Korku filmi Şeytan da!

1964 yılında Susuz Yaz filmiyle Berlin Film Festivali’nde Altın Ayı ödülünü aldı. Sinemamızın gelmiş geçmiş en bü-

yük uluslararası ödülleri indendi ve dünya bu filmle birlikte Türkiye sinemasından haberdar oldu.

Yeşilçam'ın canına okuyan star sistemini yıkan odur, Hül-ya Koçyiğit'i, Türkan Şoray'ı, Hayati Hamzaoglu'nu, Erol Taş'ı ve başka birçok ismi sinemaya kazandıran da. Oyuncularıyla ilişkisi Hitchhook gibiydi. Hitchkook'un "Oyuncuların hepsi de sığırdır," ifadesine benzeyen bir cümlesini duymadım ama onlardan muhabbetle söz ettiğini de hatırlamıyorum.

Ölünceye kadar kirada oturdu. İlyas Çelebi Sokak'taki evinde sohbet ederken, gitti içeriden eski bir banka hesap cüzdanı getirdi. Öfkeyle açtığı defterin sayfalarındaki bol sıfırlı rakamları göstererek sordu:

"O zamanlar bu parayla neler yapabiliirdim, tahmin et!" dedi.

Nerden bilebiliirdim?

"Şu sokağın başından sonuna kadar tüm evleri alabiliyordum!" dedi kırık bir sesle.

Döneminin çok kazanan ve etkili bir yönetmeni olmasına rağmen, inanç ve düşüncelerinden hiç taviz vermedi.

Türkiye Sinema Sanatçıları Derneği'nin, Türkiye Sinema İşçileri Sendikası'nın ve Film Rejisörleri Derneği'nin kuruluşlarında yer aldı, öncülük yaptı.

Ö. L. Akad şöyle anlatıyor bir tanesini:

"1959 yılının Ocak ayının bir günüydü. Metin Erksan aradı telefonla. İşimi bıraktım çıktık, buluştuk. Tünel'den Galatasaray'a doğru yürürken sinemadaki düzensizliklerden bahsediyorduk. Metin, yapımcıların az önce kendisini aradıklarını ve bir birlik kurma önerisinde bulunduklarını söyledi. 'Çalışanlardan bir tek beni çağırdıkları için kızdım, ayrıldım onlardan, hemen seni aradım,' dedi."

O gün Türkiye Sinema Sanatçıları Derneği'nin kurulduğu gündür.

Bazı konuşmalarından yola çıkılarak son yıllarında özellikle Türkçü, milliyetçi çizgide yer almakla eleştirildi.

Lanetlendiği filmi “Sevmek Zamanı” Fransız sinema tarihçisi Sadoul tarafından “Sinemada sert sınıf çatışmasının en net görüldüğü metin” olarak nitelendirilmiştir.

İlk filmi *Karanlık Dünya*'nın çekimlerinde tamamı TKP'li olan bir oyuncu kadrosuyla çalışan da odur, filme çekmek istediği *Beyaz Cehennem* romanı için sağcı Peyami Safa'yla konuşurken “Beni solcu bilirler. Bi mahzuru var mı sizin için?” diyerek izin alan da.

Tüm sinema hayatı sansürle boğuşmakla geçti. Yaşadığı yılların yönetim erki tarafından en fazla sansürlenene ve önü kesilen sinemacılarındandır.

1950'li yıllarda TSP ve Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun sosyalist fikirlerine yakın olmuştur. 1965 yılında TIP listesinden Çanakkale Bağımsız Milletvekili adayı olan da odur, “Asıl devrimciler Türkiye meselelerine Türkiyeli gibi bakanlardır. İnananlar, bilenlerdir. Türk gibi düşünerek, Türk gibi bile rek, Türk gibi inanarak ömürlerini tüketenlerdir,” diyen de.

“Yalnız kendim için film çekirim,” diyen de odur, başladığı filmi bitirebilmek için evini ve evinin tüm eşyalarını satan da!

Metin Abi, başka hiç kimseye benzemeyen biriydi.

Kendi ışığıyla parladı hep.

Öyle bir canlılıkla yalazlanıyordu ki ona her baktığımda gözlerim kamaşıyor, ucu bucağı olmayan öfkesinin harıyla körüklenen ateşi, havayı kıvılcımlara boğuyordu.

Kllenene kadar yanında oldum.

Erksan'ın yokluğuyla biraz daha soğumuştur şu lanet yer-yüzü, eminim!

Eyll 2018

İlk Temas...

“Adresini, telefonunu kimse bilmezmiş. Kimseyle de konuşmaz, görüşmez, ters adamın biriymiş,” dedi Fatih tuhaf bir gülümsemeyle.

Odada bulunanlar... Erdoğan, Hakan, Peykan, Guno... Birbirimize baktık öylece.

“Ben bulur getiririm merak etmeyin!” dedim.

Metin Erksan'ı bulacak, konuşacak, yeni kurduğumuz psikiyatri merkezinde *Sevmek Zamanı* filmini seyrettikten sonra söyleşi de yapmak için Teşvikiye'deki mekânımıza girecektim.

Şöyle bir baktılar. Eh, yani. Bu kadar özgüven!

Orada bulunanlar arasında bunu söyleyebilecek en son adamdım belki de.

Yıl 1992 idi. İstanbul'a birkaç sene önce gelmiştim. Arkamda bitmeyen bir mecburi hizmet serencamı, kırık dökük anılar, yitirilmiş taşra hekimi masumiyeti, erken kaybe-

dilmiş kara gözlü bir yeğen, kalp çarpıntıları, ölüm endişesi, çaresizlik ve parasızlık.

Taşıdığım onca ağırlığın İstanbul'un kendi ağırlığının yanında esamesinin bile okunamayacağını hızla öğrenmiştim ama. Çok görmüştü İstanbul benimki gibilerini.

Erksan'a ulaşmak için basit bir yola başvurdum. Kitaplarını yayımlayan yayınevinin Beyoğlu'ndaki mekânına gittim. Hil Yayınları Hüseyin Sönmez ve oradan da Pandora Kitabevi. Hil'in H'sinin Hüseyin olduğunu duymuştum bir yerlerden.

Vardım durdum Hüseyin'in karşısına. Bir psikiyatri merkezimiz olduğunu, hafta sonları ücretsiz seminer ve konferanslar tertiplelediğimizi, konuklardan biri olarak da Metin Erksan'ı düşündüğümüzü, ona ulaşmanın bir yolunu aradığımızı söyledim.

Hüseyin, elindeki cihaza kitap barkodlarını okuturken sıra yüzüme bakıp nasıl birisi olduğumu da tartıyordu anladığım kadarıyla.

Tatmin olmuş olacak ki, biraz ilerde duran genç bir kadına seslendi, "*Buraya bakar mısın biraz!*"

İyi... Hocaya yaklaşıyorduk yavaş yavaş.

Vatan Hainliğı Meselesi...

Siyah takım elbisesi, siyah fötr şapkası, beyaz gömleği ve siyah makosen ayakkabılarıyla gördüm onu ilk kez. Pandora'nın asma katındaki koltuklardan birine haşmetlice oturmuştu.

Hüseyin'in elinde bir kitap, sayfalarını yavaş yavaş karıştıarak bir şeyler anlatıyordu Metin Bey'e. Geldim, merdivenin başına dikildim.

“Hocam sözünü ettiğim doktor arkadaş,” dedi, Hüseyin beni görünce.

Hoca, *“Evet,”* diye döndü hafifçe ve...

Yirmi yıl sürececek bir muhabbetin sıcaklığını ve samimiyetini o an içimde hissettim. Belki de öyle gelmiştir bana. Bilmiyorum ama... Gerçekten... Bazen olur böyle şeyler.

Daha çok ben konuştum. Biraz da korku ve telaşla. Mutlaka gelmesini istiyorduk çünkü. *Sevmek Zamanı*'nı seyredecek ve ardından sorularımızı soracaktık. Çok önemliydi sorularımız! Onun neler söyleyeceğini dinleyecektik. Önemli şeyler söyleyecekti, bundan adımız gibi emindik. Zaten pek

önemsiyorduk her şeyi. Sorularımızı ve hiçbir zaman yerini bulmayacak cevaplarını.

Hüseyin aşağıya indi az sonra. Şimdi daha da rahatlamıştım. Üçüncü çayımı da bitirdim.

Laf niye oraya geldi bilmiyorum. Yılmaz Güney bahsi açılmıştı nedense.

“Vatan hainidir Yılmaz Güney,” dedi.

Öylece bakakalmışım. Çayı bıraktım yavaşça. Ne yapacağımı karar veremedim bir an. Kalkıp gitmek istedim.

“Evet,” dedi, “Vatan hainidir.”

Şaşkınlıkla bakıyordum yüzüne. Tuzla buz olmuştu sanki her şey. Sustum bir süre. Birisi bir şeyler çalıyordu sanki herkesin gözü önünde, ben de sustuğum için bu hırsızlığa ortak oluyor gibiydim.

Yüzüne baktım sonra, hiç tanımadığım ama çok sevdiğim birini işlediği bir suçtan dolayı affetmesini ister gibi konuştum:

“Ama Hocam, Yılmaz Güney... Sinemasının yeri tartışılmaz ama değil mi? Üstelik katkısı bence. Özellikle ‘Umut’ filmi.”

Bildiğin saçmalıyordum işte. Ne diyeceğimi nasıl diyeceğimi hesaplarken, Hüseyin tekrar çıktı merdivenlerden ve ordaki bir rafa doğru yürüdü.

“Yahu Hüseyin,” dedi Metin Abi, “Senin bu koltuklar çok rahat! Biliyorsun değil mi bunlardan bende de vardı. Ama benimki biraz daha büyüktü. Bu derilerden kalmadı artık. Nereden buldun sen bunları?”

Yılmaz Güney’in vatan hainliği meselesi kendiliğinden kapanmış gibiydi. Sevindim.

O hafta sonu Eylül Psikiyatri Merkezi'nde ydik. Erksan tek başına bir taksiyle geldi Poyracık Sokak'a. Hepimiz giriş katındaki merkezin yere yakın balkonundan onun gelişini izledik. Yavaşça indi ve kapiya doğru yürüdü tüm azametiyle.

Filmi seyretmek yerine arka odalardan birinde oturmayı tercih etti. Bir yandan filmi bir daha seyretmeyi istiyordum, öte yandan onunla oturup sohbet etmeyi. Yağmur vardı, Yağmur Taylan. Zeki sonra. Zeki Demirkubuz. Uğur Vardan da mı vardı? Fatih Altınöz, Hakan Atalay, Erdoğan Özmen. Güno Bilger ve Peykan Gökalp.

Neyse. Biraz daha durdum yanında. Nelerden konuşuyorduk tam hatırlamıyorum, birden:

“Nâzım Hikmet ülkesine ihanet etmiştir,” dedi.

E yani!

Bakıştık birbirimize. Yağmur Taylan “pık” diye güldü. Zeki duymamıştı sanki, aldırmadı. Erdoğan sinirlendi, dışarı çıktı. Hakan hafifçe tebessüm ederek baktı öylece.

Ben alışmışım artık. Böyleydi demek.

Film bitti. Metin Abi konuşmaya başladı. Çok uzun bir konuşmaya başlayacakmış gibi yaptığı girizgâh üç-beş dakika sonra bitti. Durdu. Sorular sorduk hemen. Her soruya uzun uzun cevaplar veriyordu. Öylece bitti söyleşi.

Eve ben götürdüm arabamla. Arabanın teybinde Haris Aleksiye çalışıyordu.

“Bunu dinleme,” dedi. “Bir Türk hekimi bunları dinlemez.”

Şaşkın ve sıkıntılı bıraktım kapının önünde.

Ne yapacaktım bundan sonra?

Ama en azından apartmanın yerini öğrenmişim.

Sevmek Zamanı ve Aşk Üzerine...

Sevmek Zamanı'nı niye bu kadar çok önemsiyorduk?

Şöyle anlatayım:

Üzerine epey zamandır çalıştığımız bir senaryoyu konuşmak üzere, son zamanlarda zuhur eden ve teşhis ve tedavilerine pek de itimat edemediğim senaryo doktorlarından birinin karşısına, üstelik sabahın erken saatlerinde, üzerimde gecedan kalan kelimelerle oturmuştum.

Senaryo uzmanı doktor hanım sordu:

“Senaryo olarak yazmak için neden böyle bir konuyu seçtiniz?”

Çalıştığımız senaryonun konusu, 60'lı yılların Türkiye-si'nde geçen başarısız bir askeri darbe hikâyesiydi.

Ortaokul ve lisede yarım yamalak Fransızca okumuş, İngilizceye üniversitede rastlamış gerçek bir Orta Anadolu ço-

cuğu olarak senaryo doktoruyla sular seller gibi kendi dilinden konuşmam tabii ki mümkün olmadığından, haliyle yönetmen arkadaşım tercümanlık yapacaktı.

Durdum, şöyle bir nefes aldım ve başladım:

“Yıl 1986. Yer Polonya, Varşova. Mevsim kış...”

Çeviriyi yapan arkadaş:

“Abi, nasıl bir giriş bu, kadın ne soruyor sen ne söylüyorsun?” der gibi baktı yüzüme.

“Sen çevir kardeş, cevaplayacağım sorusunu,” dedim.

“O günle ilgili Kieslowski şunları anlatıyordu: Soğuk bir gündü. Yağmur yağıyordu. Eldivenlerimden birini kaybetmiştim. Yolda giderken Avukat Piesiewicz’e rastladım. Etrafta avare dolaşıyordu, yapacak pek bir şeyi yoktu. Belki çok düşünmek için zamanı da olmuştu. Son birkaç yıldır birçok şey yaptığı doğrudu, çünkü sıkıyönetim dönemi idi ve o da birçok siyasi davaya bakmıştı. Ancak sıkıyönetim hepimizin tahmininden kısa sürmüştü. Piesiewicz bana: ‘Birisi On Emir’le ilgili bir film çekmeli. Sen çekmelisin,’ dedi. Bu, çok ilginç bir fikirdi.”

“Hikâyenin bundan sonrasını biliyorsunuz,” dedim.

“Kieslowski ve avukat arkadaşı Piesiewicz, birlikte Dekaloglar’ı yazarlar. On ayrı senaryo ve on ayrı film.

O kış günü Kieslowski yolda onunla karşılaşmasaydı Dekaloglar yine çekilir miydi, bilemem. Ama bir senaryo çoğu zaman çok hesaplanmış ve vazgeçilemez nedenlerden dolayı yazılmaz. O senaryo bir şekilde mutlaka yazılacaktır ve eninde sonunda yazı kendi sahibini arar, bulur.

Çünkü yazdıklarımızla ya da yazmaya karar verdikleri-

mizle, yaşadıklarımızdan ve içinde bulunduğumuz dünyadan ayrı ve bağımsız bir ilişkimiz yoktur.

Dekaloglar niye 1988’de yazıldı? Çünkü, Kieslowski’ye göre: ‘1980’lerin Polonya’sında her yere, her şeye ve herkesin hayatına kaos ve düzensizlik hâkimdi. Gerilim, çaresizlik ve insanların başına daha kötü şeylerin geleceği korkusu her yerde kendini belli ediyordu.’

Böyle bir dünyanın hem öznesi hem de seyircisi olan Kieslowski, ‘Gittikçe artan bir şekilde neden yaşadığını bilmeyen insanları seyrettiğimin yıkıcı izlenimine kapıldım,’ diyordu.

Dekaloglar’ın tematik yapısına dair yukardaki cümlelerden daha iyi bir başka anlatım bulamazsınız.”

Konuşmamı bitirdiğimde senaryo doktorumuz ve oradaki-ler bir süre suskun kaldılar. Sorunun cevabı verilmişti galiba.

Tüm bu hikâyenin “aşk” meselesi ile nasıl bir ilgisi var?

Aşk’ın ortaya çıkması ve yaşanması da, en azından bir senaryonun yazılma sebepleri gibi belirsiz, müphem ve mecburidir de ondan.

Aşkın da bir sebebi yoktur. Haklı bir sebebinin olması da galiba onu aşk olmaktan çıkarır.

Onu benzersiz kılan tam da budur. Mantıklı hiçbir nedene oturmadiğı halde, yaşanmasından daha mantıklı başka bir örneğine rastlanmayan eşsiz ve biricik bir eylemdir aşk!

Çok yıllar sonra Ankara Film Festivali bünyesinde gerçekleşen “Tanpınar seyretse bu filme bayılırdı!” başlıklı oturuma bir yazı hazırlarken aklımdan geçen film *Sevmek Zamanı*’ydı. Kurtuluş Kayalı Hoca erken davranmış, o seçmiş filmi ve üzerine de o konuşacakmış.

Bana da Kieslowski'nin *Aşk Üzerine Bir Film*'i kaldı.

Onun aşk konusunu benzersiz ve çok incelikli işlediği filmi. Bir delikanlının, evinin karşısında oturan bir kadına duyduğu aşkın öyküsü.

Film, genç Tomek'in karşı blokta oturan orta yaşın üzerinde ama hâlâ güzel Magda'ya olan tutkusunu anlatır. Tomek'in her gün yaptığı iş bir dürbünle Magda'nın hayatını gözetlemektir. Arada küçük bahanelerle onunla karşılaşmaya çalışır. Bir süre sonra da onun ilgisini çekmeyi başarır. Basit bir röntgenciyle karşı karşıya olmadığını gören ve gidecek bundan çok etkilenen Magda'nın Tomek'e sorusu: "*Ben-den ne istiyorsun?*"

Tomek'in cevabı, aşk denilen mevzunun en yalın cevabı gibi ışıltar filmde: "*Hiçbir şey!*"

Aşk Üzerine Bir Film'in perspektifi, "dünyaya her zaman sevilen değil de seven bir insanın gözüyle bakmak" üzerine kurulduğu için bilhassa kıymetlidir. Sevilenin değil de sevenin gözünden bakılan bir yeryüzü; bu önemli! Sevilen parçalanmış bir objedir çünkü. Aşk ancak âşğın, aşk yüzünden acı çeken insanın gözünden bakılarak gösterilebilir. Aşk acı çekme ve imkânsızlıkla ilgili bir durumdur ve işte; bu yüzden aşktır.

Metin Erksan'ın *Sevmek Zamanı*'nın da böyle bir derdi vardır.

Filmde Müşfik Kenter'in oynadığı Boyacı Halil karakteri, boyadıkları evin duvarında asılı olan büyük boy bir kadının resmine âşık olur. Resim, köşkün sahibi olan zengin bir adamın kızı Meral'in fotoğrafıdır. Sema Özcan'ın oynadığı Meral karakteri boyacının resmine duyduğu bu tuhaf ve hastalıklı duyguyu fark eder ve bundan çok etkilenerek Halil'e sorar:

“Aylardan beri neden durmadan gelip benim resmime bakıyorsun?”

Boyacı Halil, önce cevap vermek istemez bu soruya, sonra da ‘Sana ait bir mesele değil bu. Resminle benim aramdaki bir durum seni ilgilendirmez. Ben senin resmine âşığım,’ der.

Meral, bir süre Halil’i kendisiyle iletişime geçmesi ve belki de gerçek manada aşkı birlikte yaşamaları için ikna etmeye çalışır. Halil hiç oralı olmaz.

Meral’in, “Aşık olduğun sadece bir resim, ama işte ben burdayım, canlı olarak karşıdayım,” sözleri de bir işe yaramaz.

Halil’in sözleri, Tomek’in Magda’ya verdiği cevapla aynı sulara akar:

“Anlamıyorsun... Ben seni istemiyorum ki. Ben senin yalnız resmine âşığım... Benimle resminin arasına girme.”

Sezen Aksu bir şarkısında “Aşk için ölmeli; aşk o zaman aşk!” diyordu.

Evet... Metin Abi’nindir o sözler...

Gül Gibi Mesleğin Var!

1990'da geldim İstanbul'a.

Cebimde Adnan Azar'ın yazdırdığı bir isim ve adres: Ziya Öztan, Akbank Lojmanları, Beşiktaş.

O yıllar tüm hayati kararların öylesine ve basit sebeplerle alındığı yıllarmış meğer. Beşiktaş İhlamurdere Caddesi Şişik Palas Apartmanı'ndaki küçük daireyi örneğin, "Ziya Abi'ye daha yakın olmalıyım" düşüncesiyle kiralamıştım.

İlk çalıştığım polikliniği arayıp iş talep etme nedenim de, telefon numarasının evin telefonuna benzer bir numara olmasıydı; "Demek ki fazla uzağa gitmeme gerek kalmayacak," diye düşünmüştüm.

Beşiktaş enteresan bir semtti. Gece yarısı saat 03.00'te köfte ekmek yiyebilmek, sürekli hareket halinde bir kalabalık, fanatik taraftarlar, taksiciler, evsizler, gece hayatının vazgeçilmezleri... Ankaralı memur günlerimden ya da uzun yılları bulan taşradaki hekimlik serencamından sonra fazlasıyla çekici gelmişti her şey. Sanki o yaşa kadar yaşadıklarımı sı-

fırlamış, yeni, acemi ve çok taze bir başlangıç yapmışım bu dünyanın en karmaşık ve en şaşırtıcı kentine.

Ama hâlâ işsizdim ve ne yapacağımı da bilmiyordum.

Ziya Öztan beni beklemediğim bir sakinlikle karşılamıştı. Dinlemişti sessizce ve sonra gidip yan odadan 8-10 kitap getirerek önüme koymuştu: *“Bunları al, eve götür ve oku. Bunların içinden bana küçük hikâyeler çıkart, yaz. Sonra getir, üzerine konuşalım.”*

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu kitaplarıydı bunlar. Hepsini de okudum ve dediklerini yaptım. Meğer Ziya Abi, bildiği tek şey hekimlik olan bu sinema heveslisi Ankara’lı gence sinopsis çalışması yaptırıyormuş; yıllar sonra anladım. Bir süre devam etti Ziya Abi’ye gidiş gelişlerim. Yılda en fazla 5-6 uzun metraj filmin çekildiği, TRT dışında televizyon alternatifinin olmadığı yıllar. Ziya Öztan *Kurtuluş* dizisini çekmeye hazırlanıyor. TRT’de siyah beyaz bir Zuhâl Olcay filmi hatırlıyorum hepi topu. Proje yok, işsiz sinemacı çok. Bana bu pastadan pay düşmeyeceğini hissediyordum ama bir yandan da hevesle bekliyordum.

Bir gün Ziya Öztan kafasını kaldırıp yüzüme baktı ve, *“Er-can, sen doktordun değil mi?”* dedi.

“Evet Abi!” dedim.

“Gül gibi mesleğin var be oğlum, git doktorluğunu yap, görüyorsun halimizi!”

İçimde tuhaf bir kırgınlıkla ama kimselere gücenmeden kös kös hekimliğe döndüm yeniden. Erkenden havlu atmıştım sinemaya ve yönetmenlik hevesine.

Epeyce iş aradıktan sonra Kâğıthane’de o zamanlar pek moda olan, çarpık kentleşmenin icat ettiği sağlık dispanser-

lerinin birinde yevmiye usulü çalışmaya başladım. Ay sonunu bile bekleyecek halim yoktu.

Kâğıthane'deki polikliniğin adı Çankaya Sağlık Merkezi. Ankara'nın Çankaya'sıyla ilgisi yok! Sahibinin soyadını taşıyor. Patronum, mezun olduğum okuldan Antalyalı bir hekim. Akçaenişli Hasan Çankaya.

Çivi çiviye sökermiş!

O yıllar, yürek çarpıntılarımın bittiği, ben olmasam da dünyanın dönmeye devam edeceğine kani olduğum, 1987'den beri musallat olan panik atak krizlerimden bir anda kurtulduğum tuhaf bir dönemdir.

Dürbün...

Deli gibi sarılmıştım özel sağlık işletmeciliğine. Çalıştığım polikliniğe ortak olduğum yetmemiş, yakın bir semtte yeni bir poliklinik daha açmıştım. İşlerim iyi gidiyordu ve artık Beşiktaş'tan taşınmıştık. Evim Etiler'deydi, işim Çağlayan ve Kâğıthane'deki polikliniklerde. Eylül Psikiyatri Merkezi de devam ediyordu bu arada.

Metin Abi'yi düzenli ziyarete başladığım günlerdir bu günler. İlk ev ziyaretinin epeyce zahmetli olduğunu hatırlıyorum. Aslında eve kimseyi çağırmadığını biliyor ve bu konuda ısrarcı olmuyordum. Ama güçlü bir sebep bularak bir vesileyle evine gitmek ve onu yaşadığı yerde görmek istiyordum. Nasıl oldu tam hatırlamıyorum, dileğim bir gün gerçekleşti.

Eve gitmeden önce hemen yakındaki bir markete dalarak kendimce en pahalı şarabı aldım. Yanı sıra biraz kuruyemiş, çikolata ve birkaç çeşit peynir. Usulünce şık bir paketle vardım eve. Heyecanlıyım haliyle.

Ev, Boğaz'ı çok güzel bir yerden gördüğü dışarıdan bile belli olan harika bir konuma sahip.

Hoca kâgir, üç katlı eski bir apartmanın en üst katında oturuyor. Girişte küçük bir bahçe ve taşlık bir yol. Bitişikte baştan sona ahşap üç dört katlı bir yalı eskisi. Epey sonra Metin Erksan'ın *"Yanı başımdaki bu ev yanarsa ve oradan sıçrayan alevler benim evimi ve dolayısıyla kitaplarımı da yakarsa ne yaparım, o zaman bu evden çıkmalıyım!"* düşüncesiyle kaçarak gittiği bir ev.

Kapıyı orta yaşın üzerinde durgun bakışlı bir kadın açtı. Metin Abi'ye geldiğimi, beni beklediğini ve adımın da Doktor Ercan Kesal olduğunu söyledim. Hiçbir şey söylemeden yürüdü gitti içeriye. Biraz durdum kapıda. Ne yapacağımı da kestirememiştim doğrusu.

Neyse, az sonra Metin Abi geldi. Üzerinde epeyce yıpranmış bir eşofman altı ve uzun kollu bir tişört vardı. İçeri girecek gibi oldum, eliyle şöyle nazik bir hareket yaparak durdurdu ve hemen kapının yanından bir çift terlik uzatarak, *"Ayakkabıları dışarda bırakıyoruz!"* dedi. Anlamıştım. Hızla ayakkabılardan kurtuldum ve terlikleri giyerek içeri girdim. Uzunca bir koridor, kapının tam karşısında mutfak (biraz önce kapıyı açan yardımcı kadın çalışmaya devam ediyordu) hemen yanında banyo-tuvalet ve oradan koridorun sonunda genişçe oda-salon arası bir yer. Çepeçevre pencereler ve tüm Boğaz'ın olanca görkemiyle gözlerinizin önüne serildiği çok güzel bir eve gelmişim.

Metin Abi'nin pencerenin kenarındaki geniş koltukta oturduğunu tahmin ettim. Elimde paket bir süre dikildim ne yapacağımı bilmeden. Olanca sevimliliğimle, *"Abi güzel bir şarap ve şahane peynir..."* falan diyerek yumuşak bir geçiş yapmaya çalışırken, içeriye doğru seslendi:

"Ercan Bey'in paketini alın!"

Az sonra masaya benim aldıklarımın yanı sıra dev bir peynir tabağı, içi kuruyemişle dolu büyükçe bir kavanoz ve çe-

şitli meyveler kondu... Hepsi de tepeleme doldurulmuş. Bir de kocaman, bütün halinde bir ekmek!

Hepsi de eski filmlerin ziyafet sahnelerindeki sanat yönetmeni dikkatiyle hazırlanmıştı sanki. Şarap açıldı ve yine büyük kupa cinsi bardaklarla birlikte sehpa yerini aldı.

Evde hemen ilgimi çeken, her şeyin büyük boyutlarda olma çabasıydı. Duvar da dev bir Türk bayrağı, ortada uzun bir masa, yanında epeyce geniş birkaç koltuk.

Metin Abi'nin filmlerini hatırladım haliyle. Dev fotoğraflar, tuhaf mankenler, büyük salonlar ve ortasında uzanan devasa masalar.

Az sonra konuşmaya başladığımızda Metin Abi, *“Benim bir abim vardı boyu işte şu kadardı. Bir ofisim vardı üçe beş mekânın uzunluğu, bir masam vardı tüm salonu kaplardı,”* falan deyince anlamaya başlamıştım beni şaşırtan objelerin sebebini.

Kadehimi doldururken:

“Ben şarap içmiyorum şeker var bende,” dedi... *“Çikolata da getirmişsin, teşekkürler, ama ondan da yemiyorum, peyniri de sevmem.”*

E, o zaman...

Metin Abi muhabbetten memnun kalmış olacak ki sohbet akşamın geç saatlerine kadar sürdü. Ara sıra oturduğu koltuğun yan tarafındaki sehpa duran dürbünü alarak, bir fener bekçisi ciddiyetiyle Boğaz'dan geçen gemilere, aşağıdan akıp giden araç ve insan kalabalığına, çevredeki evlere falan bakıyordu.

“Peki, tekrar film çekmeye karar verseydin, neyi çekmek isterdin Abi?” diye sordum aniden.

Bi an durdu. Kütüphaneye doğru baktı sonra.

“Sait Faik’i” dedi ve gitti kitaplıktan bir kitap çekti, çıkardı. Her zamanki şefkatiyle karıştırdığı kitabın içinden bir hikâyeyi bularak önüne koydu. “*Al işte, film yapılacak hikâyeye bu, çek bunu.*”

Hikâyenin başlığına baktım, “Proje t r c .”

Hikâyede anlatılan, bir ada vapurundaki proje t r c n n, gece proje t r yle denizin üzerini tararken birden ı ı ını sahile, evlere, insanlara, onların mahremiyetine tutuvermesi, oradan çıkardığı hikâyeleri de evde onu uyumadan bekleyen oğluna ballandırarak anlatmasıydı.

Gözüm Metin Abi’nin oturduğu koltu a takıldı. Koltu un hemen yanındaki d rb ne de tabii ki.

Tıpkı Sait Faik’in proje t r c s  gibiydi Metin Abi.

Said Duhanî'nin Evi...

Beyoğlu merkezli gezilerimizin birindeydik. İstiklal Caddesi'ni boydan boya yürüyüp, Haşet Kitabevi'ne kadar gittik. Bir süre etrafına bakındıktan sonra hemen sağ taraftaki eski ama hâlâ görkemli hanı gösterek konuştu:

“Bak, burası Narmanlı Han. Eski Rusya elçilik binasıdır. Çarlık zamanının... Devrimden sonra ne olduysa olmuş bina Erzurumlu zengin bir hayvan tüccarının, Narmanlıların mülküne geçmiş. Adı ondan sonra Narmanlı Han oldu. Ama sana bugün onu anlatmayacağım. Bugün sana Said Duhanî'den söz edeceğim,” dedi.

“Niye buraya kadar yürüdük ve şimdi niye burdan geri döneceğiz biliyor musun?”

Cevabımı beklemeden devam etti.

“Said Bey bu yürüyüşü her gün aralıksız yıllarca yapmıştır da ondan. Kimdir Said Duhanî? Turing'in kurucusu. Çelik Gülersoy'un manevi babasıdır aynı zamanda. Said Bey Osmanlı İmparatorluğu'nun Suriye Mutasarrıfı'nın oğludur. Ömrü

köşklerde, konaklarda, davetlerde geçmiş bir adam. Zenginlik ve ihtişam içinde yaşamış. Dönemin Fransız güzeli olan bir aktrisle evlenmiş. Bir oğulları olmuş. Çocuk 11 yaşındayken ölmüş. Kaza mı, intihar mı belli değil. Kadın bavulunu toplayıp dönmüş memleketine. Ondan sonrası Said Bey için 32 yıl süren çileli ve kederli bir hayat. Her sabah erkenden kalkış. İlerde bir restoran vardı, orada bir şehriyeli tavuk çorbası. Arkasından elindeki dergiyle Haşet'e kadar yürüyüş. Haşet'ten alınan birkaç kitap, dönüş yolunda yine aynı lokanta. Eve geliş ve en üst katta ancak bir karyolanın sığabildiği ufacık bir odada tüketilen ömür."

Bunları konuşarak yürüyüp geldiğimiz ve önünde durduğumuz görkemli binaya bakarak mırıldandı: "Ulan bari kebapçı yapmasaydınız şurayı!"

Said Duhanî'nin evi haramiler tarafından çoktan işgal edilmiş, bilmem ne ocakbaşı yapılmıştı.

Lüks Nermin...

İstiklal Caddesi'nin başındayız. Fransız Kültür'ün hemen yanı. Vakit öğleyi biraz geçmiş. Şimdi nereye gideceğiz acaba? Caddenin sağ tarafındaki yola soktu beni. Evleri, binaları tarıyor bir yandan. “*Hah, burası!*” dedi hafif sırıtarak. Muzip ve hin bir gülüş. Pek alışkın değilim.

“*Lüks Nermin’in evini buldum işte!*”

“*Lüks Nermin kim Hocam?*”

Hınzırca gülmeye devam.

“*Bilmiyo musun gerçekten?*”

“*Valla bilmiyorum...*”

“*Sen de hiç bi şey bilmiyosun!*”

“*Lüks Nermin randevuevi işletirdi. Bildiğin muhabbet tellalıydı canım, mama yani. Manukyan’dan önceki kuşaktır. Epey badireli bir hayatı vardır Nermin Hanım’ın.*”

Bir süre binanın önünde gezindikten sonra aşağıya doğru konuşarak yürüdük.

“Onun en bilinen macerası Endonezya Devlet Başkanı’nın başına gelenlerdir. Türkiye’yi ziyarete gelen devlet başkanı Sukarno kadın ister. Bizim istihbarat devreye girer ve Nermin Hanım’a müracaat edilir. Nermin Hanım da en becerikli ve güzel kızını bu işle görevlendirir. Fakat hesapta olmayan bir problem vardır ki o da kızın Nermin Hanım’dan sakladığı hastalığı. Kızda bel soğukluğu hastalığı varmış. Sukarno ülkesine döndükten bir süre sonra tabii iş ortaya çıkar.

Endonezya’dan Dışişleri Bakanlığımıza ağır bir mektup! Sukarno bel soğukluğu olmuş meğer. İstanbul Emniyeti Nermin Hanım’ı apar topar evinden alır ve epey bir hesap sorar.”

“Mekânı pek güzeldi ama!” dedi hikâye bitince.

Şöyle bir baktım Hoca’ya.

“Ben de gelirdim canım bazen. Öylesine! Nermin Hanım’la muhabbet ederdik.”

Serkildoryan Hayali...

2000'li yıllardaki “Reislik” hayalime baştan sona şahit olmuştur.

Beyoğlu'na Belediye Başkanı olma hayallerimi eminim benden daha çok ciddiye almıştı. Aday adayı olduğum parti sanki beni aday olarak göstermiş, seçimler yapılmış, rakiplerimi alaşağı ederek Beyoğlu'na başkan olmuşum gibi heyecanlanıyor, gece yarıları aklına gelen müthiş projeleri anlatmak için telefon ediyordu.

İstiklal Caddesi üzerindeki yürüyüşlerimizden birinde Serkildoryan'ın önünde durduk.

“Başkan olduğunda ne yapacaksın burayı?” dedi.

Metruk, karanlık, haşmetli kapısının üzerindeki zincirlere paslı kilitlerin asılı olduğu bir bina.

Kolaycılığa kaçtım tabii ki,

“Kültür Sanat Merkezi yaparım Hocam,” dedim. “Toplantı, konferans, tiyatro ve sinema salonları olur. Çok amaçlı kullanılır vs.”

Şöyle bir baktı. Anladım, beğenmemişti. Sıradan bulmuştu önerilerimi.

“Belediye binasını buraya taşımalsın,” dedi. “Burası senden sonra Beyoğlu Belediye Başkanlığı binası olmalı!”

Giriş katından itibaren tüm belediye birimlerini yerleştirdik sırasıyla. Danışma, halkla ilişkiler, evrak, imar, zabıta, fen işleri, temizlik falan derken.

“Başkanlık makamı tabii ki en üst katta olacak. En geniş oda senin olmalı.”

“Katı ikiye böleriz Hocam,” dedim. “Bir yarısını başkanın makam odası yaparız, diğer yarısına sen yerleşirsin. Sensiz oturmam oraya.”

Şöyle bir baktı:

“Yav doktor! Büyük bir zekâsın sen, biliyorsun değil mi!”

2010 yılında Paris Sinema Günleri nedeniyle Nuri Bilge’yle birlikte Paris’e gitmiştim. Paris Belediyesi’nde yapılan kutlama ve törene katıldık. Törenden sonra rehber eşliğinde binayı gezdirdiler. Muhteşemdi!

Bir belediye binasının sahip olduğu görkem ve hafızanın o şehre ne kadar yakıştığını düşündüm.

Metin Abi’yle yan yana oturamadığımız Serkildoryan’daki başkanlık odamızı sonra.

Sahaflar...

Herhalde gitmekten ve gezmekten en keyif aldığı mekânlar-
dı sahaflar. Kitaplara eski bir dosta sarılır gibi sarılır, sahaf-
larla en içten sözlerle ve sevgiyle konuşurdu.

Sahaf Sıtkı bir numarasıydı. “Narteks Sahaf.”

Birgün Sıtkı Bey’in dükkânın önündeyiz. Çaylar içiliyor.
Laf Celal Bayar’a geldi. Antropoloji doktorası yapıyordum
ve bölüm başkanımız Prof. Akile Gürsoy, Celal Bey’in toru-
nuydu.

Bir ara dönüp, Celal Bayar’ın *Ben de Yazdım* kitaplarının
bende olup olmadığını sordu. Yoktu. Sinirlendi birden.

“O kitapların sende olmaması büyük ayıp,” dedi.

Sıtkı Bey’e soruldu. Dükkânda var olan ciltler alındı. Ka-
lanlar için Sıtkı’ya talimat verildi.

Suçlu suçlu önüme bakıp otururken, gönlümü almak is-
ter gibi:

“Gerçi Akile Hanım bile okumamış olabilir o kitapları, üzül-
me!” dedi.

Epey bir zaman sonra Akile Hanım’la üniversitede sohbet ederken, Celal Bey’in anılarından enteresan bir bölümü aktardığımda gözlerini kocaman açarak sormuştu:

“Doktor Bey siz bunları nerden biliyorsunuz Allah aşkına?”

Metin Hoca haklı mıydı acaba? Dede’nin kitabı *“Ben de Yazdım”* okunmamış olabilir miydi? Bilemedim!

Cemil Filmer

Metin Abi okunup geri getirmek üzere ödünç kitap vermeyi hiç sevmezdi. Galiba çok önceden biliyordu, insanların en güzel kütüphanelerini dostlarından alıp geri vermedikleri kitaplarla kurduklarını.

Kendi kütüphanesi inanılmazdı ama. O kitapların ruhu-ma verdiği güven duyguları içinde yıllarca dinledim Erksan'ın sohbetlerini.

Bir gün; ilk dönem Türkiye Sineması üzerine sorduğum sorulardan bunalmış olacak,

“Bak doktor bu kitaptan iki tane var, birisini sana veriyorum, oku, sende kalsın,” diyerek pek kalın sayılmayacak bir kitap verdi.

Metin Erksan'dan kitap almak! Olacak şey değil.

Kapağında birkaç soluk fotoğrafın yer aldığı bir kitaptı bu: *Hatıralar*, Cemil Filmer.

Kütüphanemin en kıymetli kitaplarından biri olacağını hiç düşünmemiştim bu küçük kitabın sayfalarını çevirirken.

Sinemaya 65 yılını veren, Halide Edip'in meşhur Sultanahmet mitingini filme alan, yaşamı boyunca 33 sinema ku-

ran ve işleten bir adamdır Cemil Filmer.

Kişisel tarihi sanki Türkiye sinemasının kuruluş ve gelişme tarihi gibidir.

Yıl 1917 ya da 18 olmalı. Cemil Filmer o zamanlar Malul Gaziler Cemiyeti (şimdilerde Sultanahmet'te Sağlık Müzesi) olan bir binaya, Almanya'dan öğrendiği usullerle Ordu Foto Film Merkezi kurmayı hedefleyen Fuat Bey'in (Uzkinay) yanına girmiş, ondan sinema öğrenmeye çalışmaktadır.

O günleri şöyle anlatıyor Cemil Bey: *"Çalıştığımız bina alelusül, bu iş için ayrılmış ve özellikle içine bir teşkilatlı atölye, laboratuvar gibi kısımlar inşa edilmemişti. Fuat Bey'in bile odası yoktu. Orada elde olan imkânlarla, makinalarla sinema hadisesini, çekim ve yıkamayı, film göstermeyi öğretiyordu. İlk derste makınayı açtı, objektifin daima temiz tutulmasını söyledi, mendili ile sildi. Karanlık odada film takmayı gösterdi. En mühim tarafı filmi çekerken el ile makarayı belli bir tempo da çevirmek oluyordu. Öyle ki, bir defa çevirdiğimizde 24 kare çekmek icap ediyordu. Ne fazla ne eksik..."*

Cemil Filmer ve Fuat Uzkinay, cemiyetin masraflarını çıkarmak için birlikte bir film çekmeye karar verirler. Film, Yusuf Ziya Ortaç'ın Binnaz adlı eseridir.

Metin Erksan'ın 1950 yılında ilk senaryosunu yazdığı film de Binnaz'dır.

Bunun Cemil Filmer'in hikâyesine olan aşinalığından kaynaklandığını zannederim.

Sinemanın bizdeki başlangıç tarihi üzerine Metin Abi'nin ısrarlı itirazları vardı. Bunu Cumhuriyet'teki bir yazısında ayrıntılı biçimde anlatır:

“Osmanlı Devleti sınırları içinde sinema filmi yapılması ile ilgili çalışmalar 1907 yılında başlamaktadır.

Osmanlı Devleti’nin Avrupa anakarasındaki topraklarında bulunan Manastır şehrinde fotoğrafçılık yapan Rum asıllı, Osmanlı uyruklu Yanaki Manaki ve Militiades Manaki Kardeşler 1907 yılında Londra’dan 300 Bioscope marka bir film çekme kamerası alıp Manastır şehrine getirmişlerdir.

Padişah V. Mehmet Reşat 1911 yılında 5-23 Haziran günlerini kapsayan tarihte Rumeli’de bir gezi yapar. Manaki Kardeşler bu gezinin Selanik şehrindeki kutlama törenini, Kosova Ovası’nda 300.000 kişi ile birlikte kılınan görkemli cuma namazını, Manastır şehrindeki karşılama törenini filme çekerler. Bu film şimdi Makedonya Devlet Film Arşivi’nde bulunmaktadır.” (Cumhuriyet, 11.06.1994, “Olaylar ve Görüşler”)

Metin Abi itirazında ve sinemanın bizdeki başlangıç tarihiyle ilgili önerisinde haklıdır.

Filmer’in kitabında da; “Türkiye’de sinemanın başlangıcı olarak kabul edilen ve bugüne kadar henüz böyle bir filmin çekilip çekilmediği kesinkes anlaşılamayan *Ayastefanos’un Yıkılışı* filmine, dolayısıyla Fuat Uzkınay’ın bunu çekip çekmediği bilgisine rastlamadım. Henüz kimsenin seyretmediği *Ayastefanos’un Yıkılışı* filminin çekim tarihi 1914 olarak bilinir, lakin zamanın Osmanlı tebaası Manaki Kardeşler’in (Yanaki ve Militiades) 1911’de çektikleri ilk film arşivlerdedir.

Rivayet odur ki, Sultan V. Mehmet Reşat’ın maiyetiyle yürüyüşünü filme almaya çalışan Manaki Biraderler’den Militiades Yanaki, çekim esnasında meslek insiyakiyle dayanamaz bağırır: “*Padişahım biraz yavaş yürür müsünüz!*” Padişah ya da etrafındaki avenesi ne yapmıştır bu durumda orasını bilemiyoruz.

Birkaç sene önce Manaki Kardeşler Uluslararası Film Fes-

tivali'nin ana jürisindeydim. Bitola'yı yani Manastır'ı, çocuk sayılacak yaşta Manastır Askeri Rüştiyesi'nde okuyan Mustafa Kemal'in hafta sonu izinli olup yürüdüğü caddelerdeki ruhunu hissetmeye çalışarak dolaşım. Filmlerin gösterildiği sinemanın önünde Manaki Kardeşler'in oldukça heybetli bir heykeli vardı. Bir süre dikilip baktım Militiades Manaki'nin cüssesine. Evet, ancak böyle bir adam, üstelik bir Osmanlı padişahına, "Film çekiyoruz, biraz yavaş yürür müsünüz," diyebilirdi!

Metin Erksan'ın da kendi döneminin padişah kudretindeki Cemal Gürsel Paşa'yla buna benzer bir anısı var.

Erksan'ın ilk rejisörlüğü, yarım bırakılmış bir filmle başlar. Yıl 1952. Atlas Film'in yapımcısı Nazif Bey, Bedri Rahmi'ye bir senaryo yazdırmış. Nedim Otyam da çekecek. *Karanlık Dünya* diye bir film. Rejisör yapımcıyla anlaşamamış, bırakmış gitmiş. Metin Bey henüz 23 yaşında. Abisi Çetin Karamanbey epeydir film çekiyor, lakin Metin Bey'in sinemayla ilişkisi, bir gazetede "Kamera" takma ismiyle yazdığı film kritikleri kadar.

Sonuçta Metin Erksan filmi çeker, bitirir. Ama film sansür kuruluna takılır. Sebebi, filmin çekildiği yer olan Âşık Veyssel'in köyü Sivrialan'daki tarlaların buğday başaklarının kısası, verimsiz ve az sayıda olmasıdır. Sansürcülere göre bu görüntüler ülkemizi fakir ve çaresiz göstermektedir. Amerikan filmlerinden alınmış birkaç buğday tarlası sahnesi filme eklenir. Adam boyunu aşan, rüzgârda sallanan verimli buğday başaklarının arasında mümbit Sivrialan Köyü ve kör Veyssel!

Metin Abi bunun intikamını (!) başka türlü alır ama. 1961'de çektiği *Yılanların Öcü*'nün de sansüre takılması üzerine, bir yolunu bularak devrin devlet başkanı Cemal Gürsel'e ve komite üyelerine filmin özel gösterimini yapar.

Filmden pek hoşlanan Cemal Gürsel'in bir itirazı vardır: "Metin Bey, film çok güzel de buradaki köylülerin hepsi besili, güçlü kuvvetli, iriyarı adamlar. Bizim köylümüz kısa boylu, kavruk ve çelimsizdir. Pek olmamış bu, daha sonra buna benzer film çekersen dikkat et!" der. Metin Abi hemen Âşık Vey-sel filmindeki buğday başakları yüzünden uğradığı sansür meselesini anlatarak bu filmde de aynı şeyin başına geldiğini söyler. Cemal Gürsel'in, "Olur mu öyle şey! Bu filmin sansürlenecek nesi var canım?" ifadesiyle, Yılanların Öcü sansürden yakasını kurtarır.

***Susuz Yaz* ve Bizim Oğlanın İsmi Ne Olacak?**

Hocayla galiba en az sinema konuştum derken abartıyor muyum acaba diye düşünürüm bazen, yok haklıyım!

Esasında, ilk fırsatta ve belki de sık sık *Susuz Yaz* konuşmalıydık değil mi? Hayır, öyle olmadı.

Hiç akla gelmeyen bir mevzudan yola çıkmış, alakasız bir yerden devam eden uzun bir *Susuz Yaz* sohbeti yapmıştık.

Yıl 2006. Nazan hamile. Ultrasondan anlamışız, bir oğlan geliyor. Evde tatlı bir heyecan ve biraz da sıkıntı. Çünkü ultrasonda ayağın biri hafif içeri dönük, acaba PEV (Pes Ekinno Varus) mi diyerek dertleniyor, doktor doktor geziyoruz. Herkes bir şeyler söylüyor, kürtaj öneren bile olmuş. Tam o sırada Nuri Bilge'nin *İklimler* filmi Cannes Film Festivali'ne seçilmiş. Mayıs 2006'da hep birlikte Cannes'a gittik. Kırmızı halı falan. Festival sonrası hızlı trenle Paris'e götürdüm Nazan'ı.

Eski bir Parisli olarak karıma Paris'i gezdirdim. Nazo'nun akli oğlanın ayağında elbette, işe yarar umuduyla

rastladığı her kiliseye girip mum yakıp fatiha okudu, adaklar adadı.

Neyse, döndük Türkiye'ye. Oğlanın doğumu tahminen Eylül'de, başak burcu olacak, benim burçtan yani. Biraz sinemaki, detaycı, hastalık hastası, kuruntulu olur ama olsun. İyidir.

Oğlana isim düşünüyoruz bu arada. Rahmetli babam askerdeki komutanı Ulvi Bey'i pek sever, dedi: "*Ulvi olsun, Ulvi koyun adını.*"

Eh fena değil, kulağa iyi geliyor. Çok klasik de değil.

"*Mevlüt koyalım baba!*" dedim babama kendi adını önererek. "*Yok oğlum, koyma benim adıma! Eski moda isim, oğlan rahatsız olur büyüyünce,*" dedi.

Rahmetli pek ince düşünürdü.

Ertesi gün akşam Hoca'dayım. Ordan burdan konuşurken, "*Oğlanın adını ne koyacaksınız?*" dedi.

Meraklıdır bu isim meselelerine!

"*Babam Ulvi olsun dedi, galiba Ulvi koyacağız,*" dedim.

Ayağına ateş değmiş gibi sıçradı.

"*Dünyada olmaz! Ulvi olmaz. Sakın! İstemiyorum, koymayacaksın o ismi.*"

"*Niye Hocam?*" dedim, şaşkınlıkla. Anlamamıştım tepkisini.

Buradan Susuz Yaz meselesine geçtik işte. Filmin başrol oyuncularından Ulvi Doğan'ın yaşarken yaptığı haksızlıklar Hoca'nın çok zoruna gitmiş ve onu hiçbir zaman affetmemişti.

Çok yıllar sonra yine bir Cannes yolculuğunda Susuz Yaz'ın restore edilmiş halinin gösterimine katıldım. Hoca da davet edilmişti galiba ama gelememişti.

Sahneye Hülya Koçyiğit ve Ulvi Doğan birlikte çıktılar.

Konuşma yaptılar. Hülya Hanım'ın ısrarla sırtını dönerek Ulvi Doğan'ın elini dahi sıkmmaması, Hoca'nın anlattıklarında ve öfkesinde ne kadar haklı olduğunu gösteriyordu.

Susuz Yaz 1963'te çekildi. 7 Temmuz 1964'te Berlin'de Altın Ayı kazandı.

Metin Erksan bir konuşmasında bu filminden söz ederken filmin arkasında bıraktığı etkileri 3-4 ana başlıkta toplar.

İlki sinema tarihimizin ilk büyük uluslararası ödülüne sahip bir film olmasıdır. Bu filmle birlikte uluslararası alanda, "Türkiye'de sinema varmış" algısının yerleştiğini söyleyebiliriz. Film Erksan'ın deyişiyle, "*Yeşilçam'a haysiyet kazandırmıştır!*"

Filme ödül verilış gerekçesi olarak dünyanın en eski hikâyesi olan Habil Kabil hikâyesinin çok çarpıcı ve modern biçimde anlatılması gösterilmiştir. Elhak doğru!

Metin Erksan diğer iki filmi *Kuyu* ve *Yılanların Öcü* filmle-riyle bir üçlemeyi tamamlamıştır. Mülkiyet üçlemesini. Kadın, su ve toprak mülkiyetini.

Susuz Yaz'ın hikâyesi Necati Cumalı'nın *Susuz Yaz* romanından alınmadır. Senaryosu Metin Erksan'a aittir. Edebiyat-sinema ilişkisi üzerine ve "Bir hikâye ya da roman nasıl senaryolaştırılır?" başlığıyla okullarda ders olarak okutulacak bir örnektir.

Hülya Koçyiğit, Erol Taş ve Ulvi Doğan.

Susuz Yaz'ın oyuncularını star olmayan, adları daha önceden hiç bilinmeyen oyuncular ve iki oyuncusunun da üstelik ilk sinema filmidir. Film star sistemini de sarsan bir film. Yan yana gösterime girdiği anlı şanlı filmleri gişede hüsrana uğratmıştır.

Sonuçta Nazan, oğlanın adını Poyraz koydu.

Adıyla b    r ve uzun     rl   olur inşallah.

Anamın hiç bitmeyen duası geldi şimdi aklıma. “Allah iyi insanlarla karşılaştırsın oğlum seni!” derdi durmadan. Duası yerine geldi elbette. Metin Hoca’yla karşılaştım ya ahir     r  de, daha ne isteyeyim!

Umarım, oğlumun da başına gelir b  ylesi karşılaşmalar.

Halide Edip Büstü...

Pazarları öğle yemeğimizin mekânı belliydi: Tarihi Sultanahmet Köftecisi. Hemen girişteki mermer masamıza oturur, siparişlerimizi verir, köfteden önceki taamı beklerdik. Metin Hoca'nın haşlanmış fasulyesi sade, bol sirkeli ve zeytinyağlı olacak. Benimki normal piyaz. Pilakiyi iştahlıca yer, kalan suyunu da kaşığına doldurur içerdi. Arkasından köfteler elbette, ekmeksiz. Son olarak da irmik helvası. Hesabı hiç ödetmezdi bana. Başlarda epey bir didiştim, baktım olmayacak vazgeçtim sonra.

Hesabın üstünden artan bozuk paraları toplar cebine koyar, bahşişi mutlaka kâğıt para olarak bırakırdı. Haza İstanbul beyefendisiydi. Tartışmasız!

Köfteciden sonraki adres Yeşil Ev. Turing'in. Sade kahveler içilecek ve biraz da Çelik Gülersoy dedikodusu. Kahveler bitince yürüyüşe devam. Final Sirkeci Gar Restoran. Soğuk biralar ve tuzlu fıstık içi.

Yol boyu üzerinde yürüdüğümüz yollardan, eski binalardan ve meydanlardan söz ederdi mutlaka. Sphendon'u anlatırdı uzun uzadıya. Sultanahmet Camii'nden, Müdafaa-i Hu-

kuk Cemiyeti'nin binasından, Binbirdirek'ten, Ayasofya'dan, Seden Kardeşlerin ilk sinema salonundan...

Böyle günlerin birinde yürürken bir an Hoca'yı yanımda bulamadım. Biraz da panikle etrafıma bakınırken, Yerebatan'a yakın bir yerde küçük bir büstün önünde dikildiğini gördüm. Yavaşça vardım yanına. Esmer bir kadın kafasıydı kaidenin üzerindeki heykel.

Hoca küçük büstün yanaklarını ve çenesini okşuyor, bir yandan da mırıldanıyordu kendi kendine.

Bir süre seyrettim.

Fark etti sonra beni.

Dönerek:

"Halide Hanım'ın büstü. Bi ara yoktu, tekrar koymuşlar yerine. Çok sevindim," dedi.

Durdu, etrafına bakındı sonra. Sağımızdan, solumuzdan akmakta olan insan kalabalığını hiç önemsemeyen bir bakışla tarayarak:

"Yahu doktor, 200.000 insan nasıl sığmıştır buraya?"

Halide Edip Adıvar'ın meşhur Sultanahmet konuşmasından söz ettiğini anlamıştım.

Bir süre daha baktı meydana, döndü:

"Ah canım, ah canım!" diyerek bir daha okşadı Halide Hanım'ın yanaklarını. Ayrıldık sonra.

Hastaneye İsim Meselesi...

1995 yılının sonlarında gemileri yakıp Paris'e gittim. Aklımda yine sinema vardı. Olmazsa terapi eğitimi falan. İkisi de olmadı. Fransızca işini halledemedim. Param bitti, 1996'da döndüm Paris'ten.

Polikliniklerde bana ihtiyaç kalmamıştı. Ortaklarımda benimle birlikte çalışma isteği de yok! Ne yapacaktım?

Evliliğim çoktan bitmişti. Evi bırakıp çıktım. Nereye? Hiçbir yer yoktu gidebileceğim. Kuruçeşme'de gecekondudan bozma bir evde yaşayan Nurettin Abi'de kaldım bir süre, ama olacak gibi değil.

Bir mucize oldu tam bu sırada, yıllar önce başvuruda bulunup peşinatını yatırdığım evin teslimatı için çağırdılar. Gittim, Ataşehir'de 67 metrekare bir ev. On yıl geri ödeme-li taksitleri var. Anama haber verdim. Adağı varmış kadının, oruç tuttu bir hafta. Bir de Avanos otobüsüne koyarak yeni oyulgağığı yün bir yorgan gönderdi. Ev duvardan duvara halı kaplı, içinde beyaz eşyası da var. Pencereleler panjurlu. Yor-

ganı salonun ortasına serdim, yarısını altıma yatak, yarısını da yorgan yapıp uzun bir zamandan sonra belki de ilk kez deliksiz bir uyku uyudum.

1997’de bir karar verdim. Ekonomik ve sosyal özgürlüğün yolu kendi hastanemi kurmaktı. Beyaz bir A4 kâğıda kafamdaki hastane modelini çizerek, şimdi baktığımda çok komik ve anlamsız gelen bir kuruluş bütçesi çıkardım. İnandı arkadaşlarım. 3-5 lirayla yola çıktık. Eski bir iş merkezini hastane yapacağız. Deli gibi koşturduğum günler. Durursam öleceğim. Ya da ölünceye kadar koşacağım. Yemek yerken ağzımda kaşıkla yorgunluktan uyuyakaldığım günlerdir o günler.

Böyle günlerin birinde hastaneye geldi Metin Erksan. Şimdilerde özürlü tuvaleti olan küçücük bir odam var, yönetim kurulu başkanı odası. Metin Abi’nin oturacağı sandalye zor sığıyor. Mahcubum. Ama o her şeyin farkında her zamanki gibi. Çaylarımızı içerken ustaca gönlümü aldı:

“Doktor sen bunları boş ver. Hiç takma. Atatürk’ün Sakarya Meydan Muharebesi günlerinde kullandığı karargâh odasını görseydin şükrederdin haline. Paşa’nın odası bundan da küçük ve perişandı!”

Okmeydanı’nın kenarında mütevazı bir hastane kurmaya çalışıyordum, o ise beni Sakarya Meydan Muharebesi’ndeki komutanla karşılatırıyordu.

Çalışana, büyük düşünene, hedefinden vazgeçmeyene tutkundur.

1998’de bitirdik kuruluşu, ruhsat alacağız. Hastaneye isim lazım. Metin Abi’ye açtım konuyu:

“Bize bir isim koy abi!”

Çok ciddiye alırdı bu işleri, hem de fazlasıyla.

“Bana bir hafta müsaade et doktor,” dedi, “Önemli bir meseledir bu. Bu arada Yeşilçam’daki birçok oyuncunun ismini benim koyduğumu biliyor muydun?” Bilmiyordum.

Bir hafta sonra geç bir vakitte telefonum çaldı, arayan o. *“Doktor hafi mi?”* Etrafta kimse yok değil mi, gizli şeyler söyleyeceğim anlamında sorardı bunu. Meali budur.

“Hafi Abi!”

“O zaman iyi dinle söyleyeceklerimi. Bir de kâğıt kalem al eline, tamam mı? Şu senin hastanen için iki isim düşündüm. İkisi de birbirinden güzel. Hangisini koysan fark etmez. Gerçi senin ortaklarını pek gözüm tutmadı. İsimden falan anlamazlar ama sen onları ikna edersin artık.”

“Tamam Abi, buyrun bekliyorum.”

“O zaman ilk ismi söylüyorum: Geçmiş Olsun Hastanesi!”

Bir an kalakalmışım. Telefondaki sessizliği isimden duyduğum fazla memnuniyete yorarak keyifle güldü.

“Nasıl, çok güzel değil mi?”

Dilim damağım kurumuştı. Bütün ümidim ikinci seçenekte.

“Çok iyi Abi,” dedim.

“İkincisi daha güzel!” dedi: “Yaz, Afiyet Olsun Hastanesi” lyice sesim gitmişti.

Fark etmemeli durumumu ve hayal kırıklığımı. Normal bir sesle cevap vermeye çalıştım.

“Abi ikisi de çok güzelmiş. Sağ olasın. Ortaklarıma hemen yarın müjdeyi vereyim.”

“Tamam. Hadi yat artık geç oldu,” dedi keyifle. Kapattım.

Elbette ikisi de konmadı o isimlerin. Ama birkaç yıl sonra İstanbul’da Özel Afiyet Hastanesi kurulmuştu, bu da enteresandır yani.

İyiliği Kötülükten Ayırt Etme Ağacı...

Metin Abi'nin evine gidip gelme hakkını kazandığım günlerden biriydi.

Hava ikindiye geçmiş, akşam olmak üzere. Muhabbeti ortalamışız. Birazdan kalkıp eve gitmem lazım ama hiç gidesim yok. İnsan nasıl bırakır gider böyle bir muhabbeti.

Birden kalktı oturduğu koltuktan ve içeride kitapların olduğu odalardan birine yollandı. Az sonra elinde bir kitap. Eski Ahit olmalı. Sayfalarını karıştırıyor iştahla. Buldu.

“Hah, bak bakalım şu resme.”

Bir çeşit illüstrasyon. Tuhaf bir resim. Bir ağaç var resimde. Dallarında meyveler, elma ağacı olmalı. Ağacın yanındakiler de Âdem'le Havva galiba. Şeytan yılan olmuş, kafasını uzatmış. Canım bildiğimiz mevzu işte!

“Evet Hocam, Âdem ve Havva meselesi. Cennetten kovuluş hikâyesi,” dedim.

“Tamam orası aşikâr” dedi. *“Başka bir şey yok mu fark ettiğin?”*

Biraz daha dikkatlice baktım. Yoktu işte, ne yapabilirim.

Yüzüne baktım biraz.

Eliyle resimdeki ağacın üzerini işaret etti. Daha doğrusu ağacın gövdesinde ancak fark ettiğim Latince yazıları gösterdi.

“Yazıları görüyor musun?”

“Evet Hocam!”

“Ne yazıyor?”

“?”

“Ağacın adı yazıyor. ‘İyiliği kötülükten ayırt etme ağacı’ yazıyor. Âdem bu ağacın meyvesini yedi ve iyiliği kötülükten ayırt etmeyi öğrendi. Sadece Tanrıya ait olan bu sırra ve bilgiye vâkıf oldu. Cehennemi de başladı böylece.

İnsan iyiyi kötülükten ayırt etmeye başlamasıyla birlikte cennetten kovuldu. Sonsuz bir arayış, kuşku ve yetmezlik duygusu cehennem değil de nedir?”

Yıllar sonra Kieslowski’de rastladım:

“Doğru ve namuslu olanın ne olduğunu bilsek bile bazen onu seçemeyiz. Özgür olmadığımızı düşünüyorum. Hep bir çeşit özgürlük için mücadele ediyoruz ve belli bir oranda bu özgürlüğü, özellikle de dışsal özgürlüğü yakalamayı başarıyoruz... Ben-
ce bizler tutkularımızın, fizyolojimizin ve elbette ki biyolojimizin esiriyiz. Tıpkı bin yıl önce olduğu gibi. Daha iyi olanla biraz daha iyi olan; ve yine biraz daha iyi olanla, biraz daha kötü olan arasındaki karmaşık ve göreceli ayrımın tutsağı olduğumuzu düşünüyorum. Hep bir çıkış yolu bulmaya çalışıyoruz, bundan kurtulma şansımız yok.”

Ezeli ve ebedi cennetten kovulup, bitmek tükenmek bilmeyecek bir arayış, hesaplaşma, suçluluk vesair duygularla yüklenmiş bir yeryüzü cehennemi...

Ah o bilgi. Farkındalık. İyiliği kötülükten ayırt etme feraseti.

Hiç olmasaydı?

Cumhuriyet Yazıları...

On beş günde bir *Cumhuriyet*'in 2. sayfasındaki “Düşünenlerin Düşünceleri” köşesindeki yazılar için nasıl hummalı bir çalışmaya girdiğinin en yakın şahitlerindenim. Her cümle enine boyuna düşünülür, hesaplanır, sağa sola telefonlar edilir falan.

Metin Erksan ilk okunduğunda sıkıcı gibi gelen ama ilerledikçe sıradan bir gazete yazısından farklı bir yazı okuduğunuzu anladığınız sağlam makaleler yazardı. Öztürkçeden de vazgeçmezdi bu arada. İnatla hem de.

Yazının çıktığı günün akşamı mutlaka arardım telefonla ve yazıyı okuduğumu da belli eden düşüncelerimi, övgülerimi iletir, varsa ekleyecek bir şeylerim onları da söylerdim.

Unuttuğum veya arayamadığım olmuşa, ertesi gün öğleye doğru arar ve lafı mutlaka dünkü yazıya getirirdi.

Bu durumlarda yapılacak en doğru şey, Hoca'nın telefon numarasını ekranda gördüğünüz anda bir gün önceki *Cumhuriyet* gazetesine hızla ulaşip, bir yandan Hoca'yla ordan

burdan konuşurken yazıyı hızla tarassut etmek, hiç olmazsa ana fikre sahip olacak bazı cümlelere çabucak vâkıf olmaktır.

Bu tatlı macera bir gün bitti. Hoca yazmaz oldu Cumhuriyet'e.

Herhalde ara verdi, biraz dinleniyordur ya da bekliyordur derken kendisi açıkladı sebebini.

“Yahu doktor biliyorsun benim bu yazıları yazarken nasıl çalıştığımı, hazırlandığımı.”

“Evet Hocam bilmez miyim!”

“Ama benim günlerce uğraştığım, emek verdiğim, bin bir zahmet hazırladığım bu yazıları herhangi birisi (burada çarşı pazarda satılan ve daha çok salatalarda kullanılan bir sebze-yi anıyor) gidiyor 500 kuruşa (o zamanki Cumhuriyet'in fiyatı) satın alıyor. Oh ne âlâ! Ben günlerce uğraşıp didineyim bir yazı için, gelsin 500 kuruş versin alsın gitsin. Öyle mi!

Yok. Yazmıycam bundan sonra.”

Yazmadı da sahiden!

Motor Demesini Biliyor musun?

Kimselere benzemeyen, kelimenin tam anlamıyla nev-i şahsına münhasır bir insandı.

Benim üniversitemdi, kütüphanemdi, arkadaşım, abim ve ustamdı.

Daha çok tarih, felsefe, edebiyattı derdimiz. Ama, konuştuğu, anlattığı her şey sinemaya hizmet ederdi.

Evdeki muhabbetlerin birinde, ucundan kıyısından sinemaya, sete dair sorduğum sorular uzamış olacak ki, kestirmeden sordu:

“Ne olmak istiyorsun sen; oyuncu mu, rejisör mü?”

“Aman Hocam, oyunculuk neyimize. Ama rejisörlük de yani, biraz...”

“Anladım rejisör olmak istiyorsun, aklındaki o galiba?”

“Estağfurullah Hocam. Bir şey bilmiyorum ki, rejisörlük öyle hemen...”

Biraz durdu. Elindeki kitabı masaya bıraktı ve:

“Motor! demesini biliyor musun?”

“Pardon Hocam!”

“Bak doktor... Benim ilk rejisörlüğüm yarım bırakılmış bir filmle başladı. Atlas Film’in yapımcısı Nazif Bey Bedri Rahmi’ye bir senaryo yazdırmış. Nedim Otyam da çekecek. ‘Karanlık Dünya’ diye bir film. Geçmiş zaman, rejisör yapımcıyla anlaşamamış, bırakmış gitmiş. Nazif Bey’le oturuyorduk ofiste. İç bahçede set kurulmuş. Beni kolumdan tuttu pencerenin önüne götürdü. Aşağıda elemanlar bir şeyler yapıyorlar.

‘Bu filmi sen çekeceksin Metin Bey, tamam mı?’ dedi.

O zamanlar henüz 23 yaşındayım ve film eleştirileri yazıyorum bir gazetede.

‘Aman efendim, ben nasıl film çekerim?’

‘Motor! demesini biliyor musun? Motor! diyeceksin. Arkası gelir merak etme,’ dedi. Dediği gibi de oldu. Hiç unutmam Nazif Bey’in söylediklerini...

‘Motor!’ demesini biliyorsan rejisör de olursun.”

Sırıtarak baktım yüzüne.

“İyi o zaman Hocam,” dedim. “Elbet biliriz biz de motor demesini!”

Şöyle bir durdu. Biraz müstehzi baktı yüzüme.

“Yalnız...” dedi.

“Bunu korkmadan, cesaretle söyleyeceksin. Öyle bir ‘Motor!’ diyeceksin ki, setteki her şeyi bildiğini zannedecekler...”

Senaryonun Kehaneti...

Metin Erksan'a yaptığım düzenli akşam ziyaretlerinden birindeydim. Refik Halit Karay'ın "Eskici" hikâyesini hatırlatmış, nasıl iyi bir film olabileceği üzerine aklımdan geçenleri anlatıyordum. Gözleri nemlenerek dinledi bir süre. Hikâyeyi iyi bildiğini ve çok da sevdiğini anlamıştım.

"Yahu doktor, sinema böyle bir şeydir işte. Ben de seni niye bu kadar çok sevdiğimi sorarım bazen kendime. Bu hikâyeyi fark etmiş olman zaten yeterli bir sebeptir benim için."

O akşam epeyce bir senaryo sohbeti yapıldı. Sait Faik'ten birkaç hikâye, Sabahattin Ali'nin "Ses" hikâyesi, yine Refik Halit'in "Hülle" hikâyesi derken, Metin Abi'nin kendine sakladığı senaryo taslakları döküldü ortaya. İlk o akşam dinlemiştim "Medine Müdafaası"nı.

Osmanlının son dönemi. İngilizlerin kışkırttığı Araplara karşı, sarayın emrine rağmen Medine'yi müdafa etmeye devam eden Fahrettin Paşa'nın hikâyesi. Metin Abi, ayağa kalkmış, heyecanla anlatıyordu:

“Çöl... Sabahın erken saatleri. Bir demiryolunun kenarında konuşlanmış küçük bir Osmanlı müfrezesi. Müezzin görevi üstlenmiş askerlerden biri, sabah ezanını okumak için su tankının üzerine çıkar ve ellerini kulaklarına götürür: ‘Allahüekber.’ Aynı anda, ilerdeki bir kum tepesini kendine siper etmiş Arap asker, İngiliz yapımı tüfeğiyle askere nişan almış, uygun anı kollamaktadır. Osmanlı askerinin ‘Allahüekber’ nidasıyla aynı anda tetiğe basar Arap ve aynı kelimeler dökülür ağzından: ‘Allahüekber’...”

Suriye’de savaş kaçınıcı yılını doldurdu? Yüzbinlerce insanın öldüğü tahmin ediliyor. Geçenlerde, Anadolu Ajansı’nın tüm dünyaya geçtiği görüntülerin birinde, Suriyeli muhalif savaşçılar, ısıya duyarlı bir füzeyle Esad güçlerinin bir helikopterini düşürdüler. Ajans için ısmarlama bir saldırı olduğu iddiası bir yana, beni Metin Erksan’ın yıllar önce anlattığı senaryonun açılış sahnesine götüren bir cümleydi asıl mesele. Füzeyi fırlatan muhalif Suriyeli, “Allahüekber” nidasıyla işine başlarken, ihtimal ki, aynı yakarış, helikopteri aşağıya düşmekte olan diğer Suriyelinin de dudaklarından çaresizce ve acıyla dökülüyordu: “Allahüekber.”

İstanbul'un Logosu...

İçeri girdiğimde salonun ortasındaki geniş masanın üzerindeki ozalit tarzı bir kâğıda eğilmiş çizim yapıyordu.

Heyecanla konuştu:

“Bak bakalım doktor, nasıl olmuş?”

Cami minareleri, füzeler ve Boğaz Köprüsü ile oluşturulmuş bir grafik-logo çalışmasıydı bu.

Çok fazla sürdürmedi şaşkınlığımı ve merakımı:

“İstanbul'un simgesini çalıştım, Belediye'ye göndereceğim. Böyle olması lazım.”

Metin Erksan'ın çok az bilinen uğraşlarına değişik vesilelerle ve birbirinden farklı alanlarda o kadar çok rastladım ki!

Metin Erksan, Kıbrıs politikası ve Kıbrıs'ın geleceğini dert eder kendine. Rauf Denktaş'a uzun mektuplar yazar.

Metin Erksan, “Niye Atatürk filmi çekilemeyeceğine” dair oturur kitap yazar!

Metin Erksan bir grafiker ciddiyetiyle günlerce uğraşır, kentin simgesi için düşündüklerini tasarım halinde kâğıda döker, Belediye'ye ulaştırmaya çalışır.

Metin Erksan, Mimar Sinan Üniversitesi'nin tüm koridorlarının hangi heykellerle donatılması gerektiğine kafa yorar.

Metin Erksan'ın sinema üzerine bir kitabı yoktur ama *Mare Nostrum* adında Ege Denizi ve Yunanistan'la olan tarihsel meselelerimizi konu alan kitabı vardır.

Sahiden Senaryo mu Yazdın Sen?

Üç Maymun'un senaristlerinden biri olarak girmiştım sine-maya.

Filmde oyuncu olarak da yer aldım.

Yıl 2008 ve film Cannes Film Festivali'ne seçildi.

Cannes'da kırmızı halı yürüyüşü olacak. Alayüvala. Basın vs. herkes film den söz ediyor.

Fransa için biletlerin alındığı gündü. Hoca'yı aradım.

"Hocam Fransa'ya gidiyorum. Bir isteğiniz var mı oralar-dan?"

"Öyle mi hayırdır, tatil falan mı?"

"Üç Maymun diye bir film var Hocam. Yönetmeni Nuri Bilge Ceylan. Ben de senaristlerindim. Film Cannes Film Festiva-li'ne seçildi. Ekiple birlikte gidiyoruz."

Telefonun karşı tarafında şöyle bir durduğunu, toparla-maya çalıştığını tahmin edebiliyordum.

"Yahu doktor, sen senaryo mu yazdın bunca işin arasında?"

"Oynadım da Hocam. Başrol oyuncularından biriyim aynı zamanda."

"Ne diyorsun! Oynadın da demek. Müthiş. Müthiş. Yahu

Doktor inanılmazsın. Sen oyunculuk da mı yaptın yahu? Allah Allah.”

Ellerinden öptüğümü söyledim ve kapattım telefonu.
Bu sefer iyi şaşırtmışım Hoca’yı.

Cannes Film Festivali’ne gittik. Filmin üzerine epeyce konuşuldu. En iyi yönetmen ödülü de aldı.

Döndük Türkiye’ye.

İstanbul’daki gala gösterimi için aradım Hoca’yı. Gala mala fark etmez, kimse için kolay kolay çıkmazdı evinden.

“*Tamam, gel al beni,*” dedi.

O gün akşam evden aldım, sinemaya birlikte gittik, yan yana oturup seyrettik filmi.

Çıkışta her zamanki cömertliğiyle konuştu tabii ki:

“Bizans tragedyalarına benzer bir film olmuş. Bravo... Ben çekemedim Doktor böyle bir film. Vallahi çekmek isterdim.”

Nikâh Şahidim...

2005 yılında evlendim. 18 Aralık 2005. Herhalde son 50 yılın en soğuk Aralık ayıydı. Taksim Meydanı'na yakın bir otele teras katını kiralamıştım. Yaklaşık 140-150 kişilik yemekli bir buluşma.

Benim smokin birkaç yıl önceki Cannes kostümü. Nazo bir sene önceki evlenme teklifim üzerine coşkuyla yaptırdığı gelinliğini, daha sonra teklifi unutma numarama rağmen saklamış belli ki, onu giymiş. Hafif yanlardan kasıyor, kilo mu almış ne!

Hoca nikâh şahidimiz. Diğer şahit, hemşehrim ve kadim dostum Oktay Tok.

Hoca'yı tam saatinde aldık evden ve otele getirdik. Masası ayrılmıştı zaten, tüm azametiyle geldi oturdu. Dr. Fatih de geldi az sonra yanına. İkisi iyi anlaşırılar. Masada başka kimse de yok. Nikâh kıyıldı. Memurun zevzekliğine sinirlendi, homurdandı biraz. İmzasını attı. Kucaklaştık. Eğlence başladı. Ama kimsenin yerinden kalkıp bir şeyler yapmaya mecali yok sanki.

Aldım mikrofonu elime mecburen. Fıkralar, laf atmalar, türküler, şiirler, oyunlar derken ortalığı epeyce ısıttım.

Bir ara yorulmuşum, vardım yanına oturdum.

Yüzüme baktı bir süre.

“Evlenen sen değil misin yoksa?” dedi.

“Pardon Hocam!”

“Deminden beri sana bakıyorum. Yok mu konuşacak başkası? Herkes seni eğlendirmek zorunda bu akşam. Tutmuş sen başkalarını eğlendiriyorsun. Otur yerine bi daha da kalkma.”

Tüm davetliler gidene kadar kalkamadım masadan.

Beyti mi, Ocakbaşı mı?

Onu en fazla ocakbaşı mekânlarına götürürdüm. Bu konuda çok şey bildiğimi fazlasıyla ima etmiş olacağım ki bir gün bana, “*Doktor gittiğimiz mekânlar güzel ama yediğimiz et o kadar da matah değil. Ben seni farklı bir yere götüreceğim,*” dedi.

Bir süre merakla bekledim.

Beklenen gün geldi nihayet. Bakırköy Florya Beyti Lokantası. Ilık bir yaz akşamı atladık arabaya gittik. Arabayı kapıda teslim aldılar. Haşmetle indi her zamanki gibi. Valenin yanağını “*Evladım benim!*” diyerek okşadı.

Ana kapıda Beyti Bey karşıladı. Nazik, sevimli ve çok zeki bir Tatar. Güzel bir masa ayırmışlar, yerleştik. Hoca’nın iyi hazırlandığı belli geceki gösteri için.

Lokanta çok görkemli. Duvarlarda lokantada yemek yemiş ünlülerin fotoğrafları var. Cumhurbaşkanı, Başbakanlar, sanat ve siyaset dünyasının ünlüleri. Bir ara Amerikan başkanlarından birinin fotoğrafı da çarptı gözüme. Yok yok yani.

Beyti Bey duvarlardaki fotoğraflardan ve hayat hikâyesinden söz etti. Adamın hikâyesi de tam filmlik aslında. Çalış-

kan, inatçı ve tuttuğunu koparan bir adam olduğu her halinden belli.

Etlerimiz gelmeye başladı. Önce küçük bir döner parçası, arkasından biraz irice bir köfte. Bir kalem pirzola, derken kalın bir biftek. Devamında yumuşacık bir küsneme falan...

Beyti'nin seçtiğı bir şarapla devam eden sofra geç saatlerde bitti.

Tatlımızı yedik, kahvelerimizi içtik.

Alayüvala ile yolcu edildik.

Sahil yolundan Taksim'e doğru yol alırken yan gözle bana baktığını fark ettim.

E, haklı adam!

Bir daha da ocakbaşına falan götürmedim onu.

Bir Tepsi Köfte...

Metin Erksan'a bir gün "Hafta sonu yemek davetimde ne arzu ettiğini" sorduğumda gözleri parlayarak, büyük bir tepsiye yerleştirilmiş kızartma biber, patlıcan ve domateslerin üzerine konmuş dev köfteler istediğini söylemişti.

Kokular, renkler, sesler zihnimizde derin izler bırakıyor. Nasıl unutabiliriz ki, yılbaşında pişirilen tavuğun kokusunu, ramazan pidesinin lezzetini, teveğinden yeni kopartılmış domates ya da hıyarın ilk ısırlıştaki tadını... Mutlu ve neşeli evlerin kendine has kokusunun olduğunu düşünürüm mesela. Sanki biraz sarımsak ve reyhan kokarlar.

Metin Abi'nin ne istediğini çok iyi anlamıştım. Yalnızlığının ortasında yalnızlığına çare gibi bir yemek buluşması.

Giderek (henüz evlenmemiştim o sıralar) enteresan bir ev modeli de oluşturmuştu. 4-5 katlı bir ev, mümkünse bahçeli olacak. Giriş kata evin bakıcıları, aşçısı falan oturacak. 2. katta ben olacağım. 3. kat çalışma katı. Kitaplar, okuma odaları ve başka ne varsa. En üst kata da Metin Bey yerleşecek.

Akşamları alt kattaki mutfakta ya da bahçede uzun masalar kurulacak. Dostlarla yemek, içki ve mutlaka sohbet.

Metin Abi'nin canının sıkkın olduğunu düşündüğüm zamanlarda hemen bu tahayyülden söz etmeye başlayarak aklını çelmeye çalışırdım. Her zaman da düşerdi tuzağıma doğrusu. Dört evlilik yapmış, hiç çocuğu olmayan, öfkeli ve yalnız bir adam. Evliliğime alttan alta karşı çıkışının da eninde sonunda beni kaybedeceğine dair bir keder olduğunu biliyordum. Ama "Nikâh şahidim olur musun Hocam?" dediğimde ya da "Oğluma isim koyar mısın?" dediğimde tüm içtenliğiyle görev edinmişti taleplerimi.

Tuhaf ve olmadık bir zamanda bir gece yarısı telefon açtı:

"Doktor sen çok akıllı bir adamsın,"

"Estafurullah Hocam."

"Yok yok çok akıllısın. Ben akılsızım yahu! Bak yapamadım. Ne güzel bir evlilik yaptın ve işte oğlun da oldu. Aferim sana..."

Türk Ortodoks Kilisesi...

Bir gün önceki konuşmamızda ertesi günkü gezinin ha-fi olacağını söyleyerek biraz erken gelmemi istemişti. De-diğine harfiyen uydum. Pazar sabahı 9.00 gibi kapısında-ydım. Yukarı çıkmadım bu kez. Pencereden gördü ve beş da-kika sonra da aşağıya indi. Yol boyu hiç konuşmadık. Kara-köy'e gideceğimizi söyledi, o kadar. Vardık Karaköy'e. Ara-bamızı her zamanki çok katlı otoparka bıraktıktan sonra da sağa sola bakınarak yürümeye başladık. Yine rastladığımız her binayla ilgili bir şeyler söylüyor, binanın geçmişinden, eski sahiplerinden, gençken bir ara buraya geldiğinden fa-lan söz ediyordu.

Geldik bir kilisenin kapısında durduk. Bildiğin kilise. İçe-riden ayin sesi duyulmakta. Hafif aralık olan büyük cümle kapısından daldık içeri. Hoca beni pazar ayinine getirdi an-ladım ama ben biliyorum bu ritüelleri falan diye düşünür-ken bir tuhaflığı hızla fark ettim. Dualar Türkçeydi. “İsa ba-bamız... Koyunların çobanı falan...” diye devam edip giden bir dua. Ağzına kadar dolu bir kilise. En arka sırada kendi-

mize bir yer bulduk ve ayakta dikilerek töreni seyretmeye devam ettik.

Bir ara baktım yüzüne. Eğildi hafifçe ve:

*“İster misin şimdi bir bomba patlasın. Ertesi günkü gazetele-
ri merak ediyorum: Metin Erksan ve Ercan Kesal Karaköy’de
bir kilisede bomba patlaması sonucu öldüler. Nasıl ama?”* di-
ye konuştu.

Tören bitti. Kalabalığın bir kısmı çıktı gitti. Kalanlar kili-
senin arka bahçesine geçtiler. Biz de katıldık onlara. Genişçe
bir bahçe. Uzun bir açık büfe kurulmuş. Üzerinde büyük ta-
baklara doldurulmuş çeşitli yiyecekler ve elbette şarap. Birer
kadeh aldık, dikiliyoruz öylece. Az sonra yanımıza heybetli,
orta yaşın üstünde bir kadın geldi. Hoca’ya samimiyetle sar-
rıldı. *“Metin Hocam hoş geldiniz, şeref verdiniz,”* dedi.

“Tanıştırayım” dedi Metin Erksan. *“Dr. Ercan Kesal. Özel
Okmeydanı Hastanesi sahibi.”*

Tanıştık. Kucaklaştık. Sevgi Erenerol’muş kadının adı. Pa-
pa Efdim’in de torunuymuş.

Bizi uzun bir masanın başına oturtttular. Masa giderek ka-
labalıklaşmaya başladı. Az sonra biraz gürültülü bir kalaba-
lık daha girdi bahçeye. İriyarı, rozetli, ceketli, takım elbiseli
adamlar. Ortalarında tanıdık bir yüz, gazetelerden hatırlıyo-
rum ama kimdi çıkaramadım. Yanındakiler kim ola? Geldi-
ler Metin Erksan’ın da elini öptüler.

Hocam ne işimiz var bunlarla der gibi baktım. Anladı.

*“Boş ver. Takma kafana. Böyledir bunlar, bir şey olmaz bun-
lardan,”* dedi.

Masa giderek büyüdü ve kalabalıklaştı. Olmadık adam-
larla.

İyice huzursuzlanmıştım. Hoca’ya bakıyordum sürekli. O
da mutsuzdu ama kalkamıyordu sanki.

Az sonra Nazan geldi. İyi bir bahane oldu kalkıp gitmek için. Hep birlikte kalktık, uzaklaştık o tuhaf masadan.

Ergenekon davalarının gündeme geldiği günlerde bir gazetede görmüştüm o masaya çok benzeyen bir başka masanın fotoğrafını.

Silivri Cezaevi'ne çok yakın ve tanıdık bir masaydı.

Tanıyamadım...

2004'te Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kültür ve Sanat Büyük  d l  Metin Erksan'a verilmişti.

"Beni Ankara'ya götürür m s n?" dedi.

Elbette. Ankara'ya gideceğiz,  d l  alıp geleceğiz.

Arabayla sabah evden aldım, yola d z ld k.

Yol boyu mavra. Bolu'da durduk. Güzel bir kahvaltı. Devam.

Ankara'ya vardık. T ren mekânı Kavaklıdere civarlarında bir yerdi galiba.

Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer'di. Kültür Bakanı Erkan Mumcu olmalı. Milli Eğitim Bakanı da Hüseyin  elik'ti hatırladığım kadarıyla. Hepsisi de konuştular. Sıra Metin Hoca'ya geldi. *"Hayatım boyunca hiçbir siyasi partiye  ye olmadım,"* diyerek başladı konuşmasına. *"Hayatım boyunca hiçbir siyasi görüşün yanında durmadım,"* dedi. *"Sadece devletimin yanında oldum."*

Böyle devam etti gitti konuşması.

Aklıma Esat Adil ve T P macerası da düşmedi değil ama, neyse. Alkışladık. Metin Hoca'ya *"Lütfen sahneden inmeyin,"*

dediler. Kulisten önce Hly Koyġit, arkasından Emel Sayın, hemen ardından da Ediz Hun ıktı. Geldiler Hoca'yı kucakladılar. Metin Hoca hiç oralı deġil ama. Hemen anladım memnun deġil bu dayatmadan. İnmek istedi bir ara, indir-mediler sahneden. Oyuncular onunla ilgili kısa konuşmalar yaptılar, anekdotlar anlattılar falan. Metin Abi hl oralı deġil gibi duruyor sahnede.

Emel Sayın bir ara,

“Hocam bize niye öyle bakıyorsunuz, tanıyamadınız mı yoksa?” dedi, biraz da şımararak.

Metin Abi gayet sakin ve safça,

“Vallahi tanıyamadım!” deyiverdi.

Az sonra dl kucaġında geldi oturdu yanımdaki koltuġuna.

Bir sre daha sahnede konuşan devlet ricalini izledik.

Bir ara dayanamadım sordum,

“Hocam gerçekten tanıyamadınız mı sahnedekileri?”

“Yok yahu tanımaz mıyım! Fena olmadı ama deġil mi, iyi bozdum kerataları.”

Tabutumu Parçaladın Sen!

Tam olarak yılını hatırlayamıyorum, 2008 ya da daha erken bir yıl olabilir. Yaz mevsimiydi ama. Nazan, Poyraz ve ben arabaya doluşmuş Foça'ya gidiyoruz. Eski Foça'ya. Benim ilk göz ağrım. Şimdilerde Manal Koyu onun tahtını salırsa da yeri ayrıdır.

Pamukova civarıydı, telefonum çaldı. Arayan Metin Erksan. Neşeyle açtım hemen. Aklına bir şeyler geldiğinde ya da okuduğu kitaptan bir şey paylaşacak olduğu zamanlar gibi, heyecanlı. Ama ses onun sesi değil sanki. Boğuk bir ses ve çok derinlerden geliyor. Birkaç kez "*Hocam, nerdesin? Nasılsın?*" diye çabaladım. Olmadı, arabayı kenara çektim ve dışarı çıkarak konuşmaya çalıştım.

Çok berbat bir sesle "*Ölüyorum ben!*" diyordu. "*Çok kötüyüm.*"

Elim ayağım buz kesmiş, ne yapacağımı bilememiştim. Eşim ve oğlum korku ve şaşkınlıkla, yol boyu vızır vızır geçen kamyonlara aldırmadan bir aşağı bir yukarı gidip gelen halime bakıyorlardı.

Sonunda evden aradığını, yaklaşık bir haftadır hasta oldu-

ğunu ve bugün daha da kötüleştğini anlayabildim. Hastaneyi arayarak bir ekibin ambulansla ve hızla eve gitmesini sağladım. Kapı kapalı olursa ne yapacaklardı? Apartman görevlisinde anahtar olabilirdi. Ya da kırmalıydık kapıyı. Hallettik sonuçta. Metin Bey'i hastaneye, yoğun bakıma aldık. Ağır ve riskli bir sürecin sonunda toparladı ve normal servise geçti. Beş günlük tatil boyunca telefon düşmemiştii elimden. Tatil dönüşü Yenikapı İskelesi'ndeki feribottan inen aracımızın istikameti hastaneydi. Hoca normal serviste ve her şey yolundaydı. Kapıdan girer girmez bir şeyler söylememe müsaade etmeden ellerini kocaman açarak:

“Sen ne yaptın biliyor musun? Ellerinle çelik bir tabutu kırdın, üzerime kapanan tabutun kapağını parçaladın, sonra içindeki kefeni yırttın ellerinle ve beni mezardan dışarı çıkardın!”

Sinemacı işte, illa abartacak!

Leyla'nın Kardeşi...

Onu benzersiz kılan neydi sinemada? Hep söylenen, “tutkuların, takıntılarının rejisörü” mü olmağı sadece?

Daha önce yazdım, tekrara düşmek pahasına yeniden anlatacağım:

Özellikle son zamanlarında, hafızasına güvenemediğı için, kartonlara büyük notlar yazarak onları etrafa astığını, yapıştırdığını görüyordum. “ANAHTARI UNUTMA” ya da “OCAĞA BAK” gibi. O gün başka bir not daha vardı etrafta. “DÖNÜŞÜM MUHTEŞEM OLACAK.” Salona geçip oturdum. Koltuğun hemen önündeki masada da yine büyükçe bir not ve altındaki iki dize bana bakıyordu: “Gidişim suskun olmuştu ama, dönüşüm muhteşem olacak.”

Evet, son zamanlarda, sürekli kulağıma çalınan bir şarkıydı bu. Kadir Tapucu söylüyor. İyi de, Metin Erksan’la ne ilgisi vardı?

Hangi fôtr şapkayı giyeceğine karar vermek için bakınırsan, dayanamayıp sordum:

“Abi nedir bu, dönüşüm muhteşem olacak meselesi?”

Birden heyecanlandı ve geldi, karşıma oturdu.

“Müthiş, müthiş. Yahu, müthiş bir şarkı. Bu çocukla bir film çekmek istiyorum ben. Farkında değil misin, ‘Dönüşüm Muhteşem Olacak’ın hikâyesi, ‘Rüzgârlı Bayır’ın hikâyesi. ‘Uğultulu Tepeler’ yani. Wuthering Heights yahu. Emily Bronte’nin. Bilirsin. Kadının ilk ve tek romanı.”

“Benzerlik nerde Abi?” diyorum.

“Hikâye hep aynı aslında doktor. Fakir oğlan, kızı sever. Kavuşamaz. Çaresiz terk eder, ayrılır oradan. Kız başkasıyla evlenir. Oğlan döndüğünde zengin ve güçlüdür. Intikamı korkunç olur. Dünyada tüm filmler hâlâ aynı konuyla çekiliyor. Benim ‘Acı Hayat’ da böyle değil midir Allah aşkına?”

Sonra her zamanki coşkunu haliyle ayağa kalkıp şöyle bir gitti geldi salonda.

“Bak!” dedi. “Tutturmuşlar bir Leyla ile Mecnun hikâyesi. Bin yıldır onu anlatıyorlar. Şöyle âşık olmuş da böyle çöllere düşmüş de falan filan. Leyla’nın ablasının Mecnun’a delice âşık olduğunu biliyor musun peki?” Bilmiyordum elbette.

“Evet, Leyla’nın bir ablası var ama kimse bilmez onu. Mecnun’a da delice âşık. Fakat kız kardeşinin aşkını fark ettiği anda geriye çekilir ve hiç sesini çıkarmaz. Sinema Leyla’nın değil, Leyla’nın ablasının aşkını anlatırsa, onun peşine düşerse sinema olur.”

Metin Erksan’ın farkı budur bence. Leyla’nın değil, Leyla’nın ablasının peşine düşen bir sinemacıydı.

Yapılamayan Söyleşi...

Metin Erksan'a bir süre önce teklif ettiğim nehir söyleşi meselesinin onu şaşırttığını, hatta rahatsız ettiğini anlamıştım.

"Sadece sinemaya dair değil Abi, her şeyi konuşacağız. Buna ihtiyaç var üstelik. Ne düşündüğünüzü, ne söylediğinizi kalıcı hale getirelim," gibi cümlelerimin işe yaramadığını ilk gün anlamıştım, lakin yapacak bir şeyim de yoktu. Önceleri, "tamam" falan dese de sonra ustalıkla unutturdu meseleyi. Hiçbir şey konuşmamışız gibi bir havaya büründü.

Metin Erksan'ın "hayat hikâyesini" anlatma konusundaki sıkıntısının nedenini düşündüğümde, onu, "artık yaşanacak olanlar bitti, şimdi yaşanmışlar sıralanacak" algısının rahatsız ettiğini anlamıştım.

Bir süre bu konu aramızda hiç konuşulmadı.

Bir akşam, hastalıklar ve tıp üzerine konuştuğumuz bir sırada, belki de kendimi affettirmek için, "Abi, ben sana yüz yaşına kadar ancak garanti verebilirim, lütfen daha fazla ısrar etme. Hekimliği de çok zorlamamak lazım!" dediğimde gözleminde, hem cümledeki ironiyi fark eden, hem de ona çocuk-

a bir safiyetle inanan duygusunu yakalamıştım. Heyecandan tıkanır gibi konuşmuştu:

“Yahu doktor, m thişsin sen, müthiş. Biliyorsun, fazla yaşmak gibi bir takıntım yok. Yaşayacağım kadar yaşadım işte. Ama, birkaç işim var, onları bitirmeliyim. Birisi bu ‘Türk Sinema Tarihi’ meselesi, bir diğeri de, çok önemli birkaç senaryom var, onları yazmalıyım.”

Cebinden birkaç küçük eşyasını çıkartmış, gizlice divanın altında bir yerlere bırakmaya çalışıyordu Metin Erksan...

Geri dönüp bir bahaneyle, kaderinden biraz daha almak için ömrüne...

Preveze'nin Sponsoru

Metin Erksan'a her zamanki sohbetlerimizin birinde, 1982 yılında çektiği *Preveze Öncesi* filminde, niçin hiç deniz savaşı göremediğimizi sormuştum.

"Haklısın... Hem Barbaros'un hem de Andrea Doria'nın savaş gemilerini ve kavgalarını çekmeliydim. Lakin bunun için sponsozumun Kanuni olması gerekirdi. Ama adam çoktan ölmüş! Bu yüzden ben de geminin güvertesinde durmak yerine geminin altına indim. Kürek çeken forsaların yanına yani. Düşünsene, yukarda müthiş bir kavga var. Kılıç şakırtıları, haykırırlar, çığlık ve küfürler. Bu arada güvertede ölen savaşçıların kanları, tahtaların arasından sızarak forsaların omuzlarına akıyor. Yukarda ölenlerin kanı aşağıdaki köleleri boyuyor. Ben de onu çektim. Başka nasıl anlatabilirdim savaşın dehşetini?" demişti...

Erksan'ın anlattıkları Roma arenasının tabanının neden kumla döşendiğini, arena adının nereden geldiğini de anlatıyor. Arenaya adını veren kum, savaşan gladyatörlerin akan kanını emiyor, onların kaymadan kavgaya devam etmelerini sağlıyordu. Arenanın altında kendilerine ait barakalar-

da sıralarını bekleyen savaşçı köleler, arkadaşlarının, kumların arasından yüzlerine ve vücutlarına sızan kanlarıyla bulanmış, birazdan çıkacakları meydandaki akıbetlerini düşünüyorlardı.

Metin Erksan'ın arkadaşları bahsini düşündüğümde nedense bunlar geldi aklıma.

Dostlarını arkadaşlarını önemser, kıymet verir ama galiba birbirleriyle tanıştırmaktan özellikle kaçınırdı.

Onu ilk tanıdığım yıllarda önceleri biraz yadırgadığım, ama sonradan razı olduğum bir tarzı vardı, daha doğrusu üslubu. Kendiyle ilgili ya da yakınları ve sevdikleri ile ilgili tanımları hep iddialı ve galiba biraz da abartarak yapardı. Beni başkalarıyla tanıştıtırırken örneğin, *“İstanbul’un en önemli hekimlerinden, 7 tane hastanesi var...”* (Hocam benim bir hastanem var, diğerleri ona bağlı poliklinikler dememe rağmen.)

Birgün bir sağlık sorunu sebebiyle, İlyas Çelebi Sokak'taki eve gittim. Yine her zamanki koltuğunda oturuyordu. Hemen yanında gözlüklü, uzun sayılmayacak boyda, zayıf ve ilk bakışta çok zeki olduğunu anlayamayacağınız birisi vardı. Hoca, misafirini tanıştırmadan evvel bir şeyler anlatmaya başladı. Bir Fransız siyasetçinin aynı dönemde birlikte yaşadığı ünlü bir düşünürden söz ederek *“Onunla aynı çağda yaşadığım için şanslıyım”* cümlesini aktardı ve hemen ekledi:

“Doktor çok şanslıyız, Cengiz Özakıncı ile aynı çağda yaşadığımız için!” dedi.

Cengiz Özakıncı'ymış demek yanında oturan kişi.

Hoca'nın övgülerinde abartılı gibi gözüken ayrıntılar aslında onun önemsedığı meselelerdeki insan aklını arayışından ve onlara sahip çıkma arzusundan başka bir şey değildi.

Öngöröleri afaki gibi gözükse de son derece yerinde ve gerçekçi olurdu.

Bir başka gün, bu kez içerde Kurtuluş Kayalı oturuyordu ve galiba o gün Metin Erksan'la ilgili kitabı yayımlanmıştı. Kurtuluş Bey enteresan bir adamdır. Mütevazı ve sessiz halinin arkasında derin bir birikim ve bazen muhatabını şaşırtan bir öfkeyle bezenmiş sıkı itirazları olan bir adam.

Tarih, sinema, toplumsallık ve geçmiş üzerine epeyce sohbet ettiğimizi hatırlıyorum.

Bozcaada Kralı

Bir yaz tatilde birlikte olacaktık. Kararlıydık. Çanakkale başlangıç olacak, oradan Bozcaada. Dr. Fatih'i bulacak, 3-5 gün de adada kalacaktık. Ondan sonra belki Assos ve dönüş.

Bir yerlerdeydim geçmiş zaman hatırlamıyorum, arabayla Çanakkale'ye vardım. Asistanı Özlem'le birlikte Güzelyalı'da bir otelde kaldıklarını öğrenmiştim. Osman Sınav bir araba tahsis etmiş, Çanakkale'ye gitmişler ve bir otele yerleşmişler.

Otelden aldım. Etrafı gezmeye başladık. Rehber yine Metin Hoca. Babası rahmetli Çimenlik Kale Komutanlığı yapmış zamanında. Kaleye gittik. Evini gezdirir gibi gezdiriyor. Babasının odasını falan gösteriyor. Oradaki görevlilere de öylesine sıradan bir muamele.

Kaleden sonra sahildeki meşhur Yalova Restoran'a gittik. Mezeler rakı falan, keyfimiz yerinde.

Oradan bindik arabaya, doğru Bozcaada. Adada Fatih karşıladı pürneşe, lakin kalacak yer konusu biraz sıkıntılı. Nasıl olsa bulunur derken kalacak yer yok, her yer dolu. Vakit akşamı geçiyor. Tuhaf bir pansiyonda iki oda icat ettiler, yerleştik. Gece nasıl rüzgâr esiyor ama. Elektrikler gitti bir ara.

Dayanamadım kalktım, koridora çıktım. Yan odadan Metin Hoca da çıkmış, sırtı bana dönük elinde baston etrafı dinliyor. Hafifçe öksürdüm. Hoca yavaşça döndü ve beni gördüğü anda “*Amannnn!*” diyerek elindeki bastonu kaldırdı, kafama vuracak!

“*Hocam!*” dedim.

“*Yahu sen miydin? Şu halimize bak. Nasıl bir cehenneme düştük böyle doktor?*”

Ertesi gün sabahı zor ettik. Daha düzgün bir pansiyon bulundu da rahatladık hep birlikte.

Ayazma’ya gittik sonra. Çok sevdik orayı.

Ayazma’da bastonuyla kutsadı şövalyeliğimi ve Bozcaada Kralı ilan etti beni.

Onurla kabul ettim!

Güzel günlerdi...

Seferberlik Durumu...

O gün biraz canı sıkındı. Belli etmezdi ama hastalıklardan, tahlillerden, tetkiklerden ödü kopardı.

Epey önce randevu alıp sürekli ertelediğimiz üroloji muayenesi ve ultrason tetkiki için nihayet yola çıktık.

Yol boyu alakasız şeylerden söz etti durdu. Canı sıkıldığı zamanlar hep böyle yapar biliyorum.

Dr. İhsan Bey'in Taksim Sıraselviler'deki muayenehanesine gideceğiz. Arabayı bıraktık bir otoparka. Yürüyoruz...

Muayenehaneye yaklaştıkça yürümeyi yavaşlatıyor. Bir berber dükkânının önünde durduk. Adamla konuşmaya başladı. Meğer 40 yıllık berberi imiş. Döndü bana baktı “*Yahu gelmişken enseyi hafif toplatsak mı?*” falan derken “*Hocam İhsan Abi bekliyor olmaz,*” deyince herhalde ümidini kesmiş olacak, hızlıca vardık muayenehaneye.

Rutin konuşmalar. İhsan Hoca muayenesini bitirdi. Ultrason yapacak.

İçeride, paravanın arkasındaki hasta yatağına uzanmasını istedi Metin Abi'den. Pantolonunu da olabildiğince aşağıya indirmesini.

Metin Abi bir an duraladı ve çok da mahcup diyemeyeceğim bir ses tonuyla:

“Yalnız ben külot giymem, bir sorun olur mu?” dedi.

Bir an durduk baktık İhsan Abi'yle birlikte.

O devam etti,

“Yıllardır böyleyim. Çocukken de giymezdim. Rahmetli anem çok kızardı bu yüzden.”

İhsan Hoca elindeki ultrason probunu temizlerken konuştu:

“Hiç fark etmez efendim. Belinize kadar aşağıya indirin yeter.”

Metin Abi uzandı. Pantolon biraz aşağıya indi.

İhsan Hoca muhabbeti sürdürme ve biraz da espri yapma derdinde belli ki devam etti konuşmaya:

“Aslında iyi yapıyorsunuz Hocam böyle yapmakla. İnsan savaşa her an hazır olmalı değil mi?”

Metin Abi ne yapacak acaba bu durumda, ne söyleyecek diye bakınırken o konuştu yattığı yerden:

“Çok haklısınız İhsan Bey. Savaşa her an hazır olmak lazım ama bizde seferberlik biraz uzun sürüyor!”

İhsan Hoca ultrason boyunca hiç konuşmadı.

Çanakkaleli Melahat'ın Heykeli!

Erksan'ın sohbetleri gerçekte fantazmanın iç içe geçtiği ya da gerçeğin önemsizleştiği anlara hızla dönüşebilirdi. Son derece ciddi başlayan bir konuşma bir süre sonra hiç farkında olmadan çekilmemiş bir filmin senaryosuna ya da mübalağa sanatının şahikasına çıkmış çılgınca bir muhabbete evrilebilirdi.

12 Eylül faşizmini konuştuğumuz bir gündü olasılıkla.

O günlerin birinde dönemin valisi, bilmem kim Paşa Hazretleri, Çanakkaleli Metin Erksan'ı kente davet etmiş. Belediye başkanı ve valilerin o beldenin en yüksek rütbeli askerlerinden seçilmesi ve görevlendirilmesi darbenin olağan bir uygulamasıydı.

Erksan'ın babası da geçmişte Çimenlik Kale Komutanlığı yaptığı için, böyle bir davete hiç düşünmeden icabet etmiş.

Malum davet günü geldiğinde de Vali Hazretlerinin himayesindeki uzun protokol masasına Çanakkale'nin mümtaz isimlerinden Metin Erksan da oturmuş.

Gayet ihtişamlı olan masada bir süre sonra bahis “Çanak-kale’mize neler yapabiliriz?”e gelmiş. Herkes düşünce ve önerilerini sıralamış. Kentin taze valisi Metin Bey’den de, “Bir sanatçı, üstelik bir sanat tarihçisi olarak” düşüncelerini sormuş. Metin Abi bundan sonrasını şöyle anlatmıştı:

“Şehrin heykel konusunda çok fakir olduğunu söyledim. Özellikle meydana, gemilerin çıkış yaptığı boğazı birleştiren iskelenin bağlandığı meydana çok etkili ve görkemli bir heykel yaptırılmasının yerinde olacağını söyledim.

‘Ne önerirsiniz?’ dedi Vali Bey. ‘Ulusal ve uluslararası kamuoyunda etkileyici ve şaşırtıcı bir eser olursa iyi olur,’ dedim. Arkasından da sordum: ‘Çanakkale’nin en meşhur iki şahsiyeti kimdir?’ Cevap veren olmadı. Kendim cevapladım haliyle. ‘İlki mitolojideki Priapus. Büyük penisli bereket tanrısı, ki kendisi Lapsekilidir. Çanakkalelidir yani, hemşerimizdir. Diğeri de Ece Ayhan’ın şiirlerinde ismi sıkça geçen Çanakkaleli Melahat’tır. Melahat Hanım eğlence sektörünün önemli isimlerinden biridir.’”

Burada durdu ve muzipçe gülümsedi Metin Abi.

Masada giderek seslerin kesildiğini ve artık önü alınamayacak tehlikeli bir yolculuğun başladığını hayal edebiliyordum.

“Sonra Abi!”

“Sonra... Önerimi açıkladım elbette. “Efendim, önce geniş tabanlı mermer bir kaide yaptırılmalı. Bu kaideye Çanakkaleli Melahat’ın yatar haldeki heykeli konmalı. Tam karşısına da Priapus’un heykeli. Her iki heykel de kendi kaideleri etrafında dönebilme özelliğine sahip olmalılar. Bu dönüşün birleşmesi saat başı olmalı ve bir çeşit çan sesiyle tüm şehirde bu birleşmenin sesi duyulmalı...”

Hikâyenin sonunu bekleyememiş, divandan yere düşmüşüm.

Gölmekten konuşamayıp ısrarla aynı soruyu sorduğumu hatırlıyorum:

“Abi Allah aşkına söyledin mi tüm bunları, yoksa şaka mı yapıyorsun?”

İmparator İbn-i Sina...

Hastanenin kuruluşunu nihayet bitirmiştım.

Şimdi güzel bir açılış ve elbette olabildiğince gösterişli bir tören.

Temmuz'un 11'ine hazırlandık. Catering firması, üç kişilik oda orkestrası, palyaço gösterisi, davul zurna ve halk oyunları ekibi.

Açılışı kim yapacak? Elbette Metin Erksan.

Telefonda ilettim davetimizi ve talebimizi.

Tabii ki büyük bir ciddiyetle kabul etti ve kutladı beni.

Hastanenin şimdi kantin olan bölümü aslında sokağa ait bir kaldırımdır. Oraya sandalyelerimizi yerleştirdik. Davetliler yavaş yavaş yerlerini aldılar. Beyoğlu Belediye Başkanı, yanında bir mebus, doktor tanıdıklar, gazeteciler, sanat camiasından isimler, Okmeydanı'nın ileri gelenleri, mahalle muhtarları, çalışanlarımız, onların yakınları, Avanos'tan abim...

Metin Abi açılış konuşmasını yapacak, ardından da kurdele kesimi olacak.

Girizgâhı ben yaptım. Anılardan, fotoğraflardan bahseden bir konuşmaydı.

Dr. Cengiz Budak sunucumuz. Metin Erksan'ı davet etti kürsüye. Metin Abi geldi, yavaşça çıktı birkaç basamaklık platforma. Ardından işaret etti Cengiz'e, kalın bir ansiklopedi de geldi, kürsüye kondu.

Metin Abi daha önce pusulalar koyduğu, ayraçlarla yerini ayırdığı sayfalara daldı. Açılış konuşması yapıyor!

25. dakikaya geldiğimizde hatırladığım, İngiltere Kraliçesi'nin dönemin Osmanlı padişahına gönderdiği mektubun Türkçe çevirisini okuyordu. Meğer çiçek aşısını Osmanlı askerleri epeydir kullanıyorlarmış da ne yaptıklarını bilmiyorlarmış. İngiltere Kraliçesi de aşının usulünü öğrenmek istiyor, padişah'tan nasıl yapıldığını kendilerine öğretmelerini istiyor falan, öyle bir mektup.

35. dakikadan sonra anladım biz bu hastaneyi açamayacağız. Cengiz'e dedim ki "*Ne yaparsan yap, Hoca'yı kapıya kurdelenin yanına indir.*"

Cengiz elinden geleni ardına koymadı. Hoca Cengiz'e küstü. Kurdeleyi de kesti. Kuvvetlice alkışladık. Ahali açık büfeye saldırdı haliyle.

Benim odaya geçtik. Çaylar geldi. Muhabbet. Açılış için bana birkaç parça hediye getirmiş. Birisi bir kitap, *Süheyl Ünver Bibliyografyası*. Diğeri de bir resim. 1500 yılı baskılı Latince *Tıbbın Kanunları* kitabı. İbn-i Sina'nın. Orjinal kitap kapağını renkli fotokopi yaptırmış çerçeveletmiş, getirmiş.

Kitabı aldık kenara koyduk. Resme bakıyoruz birlikte. İbn-i Sina, Avicenna yani, ortada tahtta oturuyor. Başında imparatorluk tacı, elinde asa. Bir yanında Galenos, öbür yanında Hipokrat var. Bir basamak aşağıda her ikisi de. Belli ki imparatorun yaveri durumundalar.

Dikkatlice bakıyorum. Mutlaka subliminal birşeyler vardır. Hocanın neyi ima etmeye çalıştığını anlamaya çalışırken o konuştu:

“Yanlış adama yemin ediyorsunuz, anladın değil mi!”

“Nasıl Hocam?”

“Hipokrat’a değil İbn-i Sina’ya yemin etmelisiniz. İmparator o çünkü,” dedi.

Doğru söylüyordu. Resimde de apaçık gözüküyordu bu.

Peki İbn-i Sina’yı imparator yapan özelliği neydi?

“Sadece hekim değil de o yüzden,” dedi.

“Aynı zamanda çok iyi bir siyaset danışmanı, şair, seyyah ve filozoftur,” dedi. “Sen de öylesin. Sadece hekim olsan zaten iyi bir hekim olamazdın. Biliyorsun değil mi? O yüzden seviyorum zaten seni.”

Ah Hocam...

Ercan Arıklı... Espri mi Yoksa?

Onu kaybetmeden üç dört gün önceydi. 2. kattaki odasında tedavisi sürüyordu ve giderek cevap alamıyorduk tedaviye. Yarı koma uyku hali devam ediyordu. Hastaneye ne zaman gitsem uyuyor buluyordum. Yanına uğradığım ve belki de onu gördüğüm son gün kapıyı yavaşça açarak içeri girdim. Uyuyordu. Yüzüne artık bu dünyaya ait olmayan bir çehre yerleşmişti sanki. Bilerek biraz gürültü yaptım odada. Gözlerini açtı ve gördü beni.

“Nasılsın Hocam?”

Cevap vermedi. Tekrar uykuya dalacak gibi oldu. Hemen elini tutup sıktım.

“Hocam!” dedim. *“Burası hastanedir, otel değil. Uyumaya geldiysen evine gönderelim seni. Böyle olmaz!”*

Bir süre baktı yüzüme, hafif gülümseyerek. Hiç konuşmadı ama.

“Niye öyle bakıyorsun?” dedim. *“Tanımamış gibi!”*

“Tanıdım... Tanımaz olur muyum?” dedi kısık bir sesle.

Bakışlarındaki bulanıklık ve apati hali canımı sıkıyordu enikonu. Sorgulamayı sürdürdüm kendimce.

“Kimim ben o zaman, söyle bakalım,” dedim.

Biraz durdu. Yüzüme biraz daha dikkatlice baktı.

“Ercan,” dedi.

“Hah!” dedim içimden, “Problem yok.”

Ama bununla yetinmeyip kaldığı yerden devam etti konuşmasına:

“Ercan Arıklı!”

Öylece kaldım. Gözlerini kapattı sonra. Uyumaya devam etti.

Hâlâ düşünürüm, Metin Erksan’ın son cümlesi yarı koma-daki bir hastanın gerçeklik algısını kaybettiği bir anın sonucunda mı söylenmişti, yoksa aramızda her zaman yaptığı-mız tuhaf kelime oyunlarının sonucundaki bir espri miydi?

Metin Erksan’ı birkaç gün sonra kaybettik.

Son Mülakat...

(2010 yılında *Sevmek Zamanı* üzerine yaptığım
etnografik bir mülakat)

“Bir Filmin Tutkusu Yönetmenin de Tutkusu mudur?”

2010 yılında doktora eğitimim sırasında bir dersin ödevi olarak Metin Erksan’la *Sevmek Zamanı* filmini konuşmayı düşünmüştüm.

Bir süredir ara verdiğim ziyaretlerimi tekrar başlatmaya da bir vesile olacaktı. Telefon açıp, kendisiyle mülakat yapmak üzere ziyaretine geleceğimi söyledim.

Metin Erksan’ın tüm filmografisi içinde aslında en çok tartışılan filmi 1965 yılında çektiği *Sevmek Zamanı* filmidir. *Sevmek Zamanı* çekildiği yıl, sinemalarda gösterime giremeyecek kadar ihmal edilip, anlaşılamamış ve adeta yok sayılmıştır. Metin Erksan’ın sinema ve sosyal hayatına dair kırılgınlığının ve öfkesinin bu filmle ilgili olduğu söylene-gelmiştir.

Sevmek Zamanı farklı katmanları ve değişik okumaları olan kült bir filmidir. Bir doğu geleneği olan “Surete Âşık Olma” meselesi ve senaryoda alttan alta çok sert biçimde his-

sedilen “sınıfsal çelişkiler” sorunu günümüzde bile bu filmi üzerinde tartışılır kılmaktadır.

Metin Erksan yaklaşık 30 yıldır film çekmiyordu. Geçen bu sürede daha çok tarih ve siyasetle ilgili yazılar yazmış, sinema üzerine nerdeyse hiç konuşmamıştı.

2010 yılında dünyanın ve Türkiye’nin yaşadığı tüm sosyal değişimin içerisinde Türkiye Sineması’nın bugün geldiğı aşamayı da hesaba katarak ve özel olarak sinemacı kimliğiyle de yıllar önce seyrettiğim ve çok etkilendiğim bu filmin psikoanalitik yorumunu Metin Erksan ile yeniden konuşmak istemiştim.

1965 yılında ona bu filmi çekmesini sağlayan duyguları, çekim sürecini, oyuncularını, filme yöneltilen eleştirileri vs. 45 yıl sonra bir kez daha, yeniden karşılaştırmalı olarak değerlendirmesini isteyecektim.

Metin Erksan yaklaşık 20 yıldır tanıdığım, ilk yıllarda daha sık ziyaret edip sohbet ettiğim, çeşitli dönemlerde nükseden kronik rahatsızlıklarında hekimliğini de üstlendiğim bir insan. Müthiş belleği, sosyal olaylara getirdiğı yorumlar, politik duruşu ve bazen eksantrik eleştirilerine hak verdirtecek kadar şaşırtıcı sinemacı kimliği benim kişisel tarihimde hep çok önemli bir yerde durmasına vesile olmuştur. Yıllara dayalı bu tanışıklık ve devam eden sohbetlerin merkezinde nedense hep “Türkiye”, “yakın siyasal tarih” ve “güncel politika” gibi konular yer almıştır, “sinema” olması beklenirken. Bu durumu ilk zamanlar yadırgarken giderek ben de almıştım.

Metin Erksan son iki yıldır hastalığının ilerlemesi nedeniyle eve daha bağımlı hale gelmişti. Çok fazla ilaç kullanması ve yanında hiçbir yakınının olmaması, maddi açıdan

rahat olanaklarının olmaması gibi nedenler üst üste gelince Erksan'ın dışındaki dünyayla kurduğu öfkeli ilişki daha da gerilimli hale evrilmişti.

Konuşma boyunca, kişiliğinden kaynaklanan ve benim bir parça alışkın olduğum tepkisel davranışlarına, birtakım bellek kayıpları ve bazı atipik/psikotik belirtilerin de eklendiğini gördüm. Bu da benim sorularımı yöneltirken ve görüşmeyi sürdürürken hassasiyetimi daha da artırmama neden oldu.

Erksan'ı fiziki ve ruhi açıdan düşündüğümde de kötü bulmuştum. Kelimeleri unutuyor ve çoğu zaman başladığı cümleyi ve konuyu doğru bir istikamette taşıyamadan bambaşka bir mevzuya dalıyordu. Görüşmenin başlarında eski müthiş hafızasını bana ispatlamak gayretiyle epeyce bir çaba gösterdiyse de bir süre sonra daha doğal bir seyir izledi. Sağlam bir muhakemesi olmasına rağmen, meseleyi başından sonuna aynı çizgide taşıyamayıp çabucak asıl konudan uzaklaşabiliyordu.

Meslektaşlarına ve sektörün diğer aktörlerine duyduğu öfke hâlâ çok tazeydi... Hayatına bir şekilde girmiş herkese kırgındı. Gençken, sağlıklı iken ve üretirken ortaya koyduğu duygu durumuna şimdilerde kimsenin tolerans göstermiyor olması, kendisini dinleyen kimsenin kalmaması onun daha da içine kapanmasına, daha kırgın ve acılı bir insan olmasına sebep olmuştu.

Sevmek Zamanı filmi ile ilgili söylediklerinden beni en çok etkileyen cümlesi: “*Aşkın anatomisini anlatan ve bana ait, rahat nefes alacağım bir film yapmak istiyordum,*” oldu... Filmin çekim hikâyesinden ve sonrasında başına gelenlerden anladıklarımı ve diğer tespitlerimi şöyle sıralayabilirim:

O yıllarda başlayan ve uzunca bir süre sinema dünyasını meşgul eden ulusal sinema-sinematek kavgası sorunsalının günümüzde de devam etmekte olduğunu düşündüm. Şimdilerde de popüler, gişe kaygısı taşıyan ya da gişeyi hedefleyen sinema anlayışı ile daha entelektüel, edebiyata yaslanan ve estetik kaygıların ağır bastığı bir sinema tarzının mücadelesi ya da yarışı sürmekteydi...

Film yapım ve gösterim sorunlarında değişen çok fazla bir şey yok. Aynı problemler üç aşağı, beş yukarı devam ediyor.

Oyuncu seçimi ve diğer teknik tercihler konusunda Metin Erksan'ın döneminin hâkim anlayışının çok ötesinde bir tarzının olduğu zaten hemen anlaşılmaktadır. Bu da baştan onun diğer yönetmenlerden ayrılmasını sağlamıştır.

Sevmek Zamanı; teması, öyküsü, görselliği ile zaten farklılığını baştan dayatan bir filmi. Üstelik birkaç sene önce Altın Ayı gibi hâlâ üzerine çıkılamamış bir uluslararası ödül sahibi yönetmenin böyle bir risk alabilmesinin tek sebebi olabilir: Sinemaya ve hayallerine tutkuyla bağlılığı...

Sevmek Zamanı'nda işlenen konu da hem geleneksel hem de evrensel temaları bir araya getirmesiyle de çok özgün bir senaryo. Metin Erksan'ın kendisinin yazdığı bir senaryoda "surete âşık olma" gibi Anadolu'da yaygın olan çok eski özgün bir mesel ele alınarak aşk ve tutku konusu derinlemesine işlenmiştir.

İşte sohbetimiz:

- *Hocam öncelikle iyi bir pazar diliyorum.*

– Ben de, ben de iyi pazarlar diliyorum.

- *Sizin böyle bir teybi görünce canınızın sıkıldığını bilsem de... Bizim böyle teyple bir maceramız olmuştu da... Kapat kardeşim şunu filan... (gülüşmeler) Sevmek Zamanı filmini yapma düşüncesi ilk aklınıza ne zaman düştü Hocam? “Yav böyle bir film yapayım” diye ya da şöyle sorayım, bu film kafanızda ilk ne zaman şekillenmeye başladı. Önce senaryosudur tabii diye düşünüyorum.*

– Evet evet tabii... Evvela oturup önce öyle bir senaryo yazdım. Bu *Sevmek Zamanı*’nın... Eee (uzunca düşünüyor)... Şey istiyordum... Az oyunculu bir film yapmak istiyordum, çok oyunculu film çok zor. Onları birleştirmek, oynatmak, öteberi. Az oyunculu bir film yapmak istiyordum bir taraftan ama bu, *Sevmek Zamanı*’nı yapma nedenim değil... Bir aşkın anatomisini de anlatmak istiyordum. Asıl o... Aşkın anatomisi... Bir adam var. Bir de bir kız var. Kızla adam birbirlerini tanımıyorlar. Aynı çevrelerden değil.

- *Evet.*

– Biri çalışan bir adam, yani amele güruhundan. Biri de zengin bir kız. Adam çalıştığı evin içinde bir resmini görüyor kızın. Eeee çok beğeniyor tabii kızı. Bir şey var... Cismani bir dünya var ve bunun üzerine, boş eve amele çocuk gidip gelirken kıza âşık oluyor.

- *Evet.*

– Resmine âşık oluyor.

• *Bir önceki filmlerinizde de aklınızın ucundan bunlar geçiyor muydu? Bir aşk filmi. Aşkın anatomisi filmini yapmak.*

– Geçiyordu, geçiyordu. Geçiyordu ama fırsat olmadı. Fırsat olmadı ama fırsat olmadı.

• *Ama yıl 65 ve...*

– Evet 65...

• *O zaman şunu sorayım. 45 yıl önce sizin de içinde bulunduğunuz tabii ki Yeşilçam Sineması ve o sinemadaki sizin yeriniz, konumunuz neydi?*

– O konumumla beraber şunu eklemek isterim. Demin sözlerime veya sizin sözlerinize (cümleyi tamamlayamıyor). Sinema deyince... Sinema ortamı... Çalışanların ortamı geliyor akla. Sinemada, yani böyle bir ortamın dışında, bir de dünyanın da içinde, sinemanın bir ortamı var. Ne yapıyor? Ne yapıyor? Onu biz unutuyoruz konuşurken. Festival-ler hiç böyle değildi eskiden. Festivaller şimdi muazzam bir görkem. Almışlar... Görkemli festivaller... Her şeyiyle... Görkemli... Yani bunu da... 40-45 yıl evvel böyle bir şeyle karşılaşmışım.

• *Hocam sizin Susuz Yaz ödül aldığında da festivallerin görkemi yetersiz miydi?*

– Görkemli değildi o zaman.

• *Öyle mi?*

– Evet, evet görkemli değildi. Bu görkemi yoktu.

• *Ama A grubu diye tarif edilen, birinci sınıf festivaller... Cannes, Berlin, Venedik?*

– Evet, evet.

• *Bu üç festivalden biriydi Berlin. Yani festivallerin görkem-siz olmasıyla nereye gelmek istiyorsunuz? Türkiye Sineması'nın durumuyla o anda Dünya Sineması'nın durumunu da görerek birlikte değerlendirmeliyiz mi diyorsunuz? 60'lı yıllardaki dünya sinemasında, Türkiye Sineması'nın yerini mi acaba görmeliyiz diyorsunuz?*

– Eee tabii, tabii. Çok güzel tanımladınız. Tabii, çok güzel tanımladınız. Yani eee... O atmosferleri de, o ortamları da bilmek lazım. Yani oradaki... *Sevmek Zamanı*'nı yapmak tutkusunun veya mutlaka isteğinin olması için o zamanların da içinde olmak lazım. Sosyolog olarak da sosyoloji olarak da toplum bilimi, toplum bilinci (buralarda toparlayamıyor) ne kadar? Onların da bilinmesi lazım ve ortaya o zaman bir... İstedığınız bir filmi aşağı yukarı ortaya çıkarabiliyorsunuz.

• *O yıllarda neler çekiliyordu? Özlem sen de söyleyebilirsin. (Özlem Hanım hocanın asistanı ve yardımcısı. Bugün tesadüfen orada ve konuşmaya o da katılmak istiyor.)*

– Yerli mi?

• Yerli.

– Yerli olarak *Sevmek Zamanı* gibi bir filmi kimse düşünmüyordu.

– Özlem: *Vesikalı Yarım* olabilir!

• *Tabii daha çok 60'lı yıllar. Susuz Yaz'dan sonra Hocam neyi çekti?*

– *Susuz Yaz'dan sonra ben hemen Suçlular Aramızda'yı çektim.*

• *Suçlular Aramızda'dan sonra da Sevmek Zamanı...*

– Evet *Sevmek Zamanı*...

• Demek ki... Suçlular Aramızda da, tabii o da çok etkiledi, çok konuşuldu, hâlâ yine üzerine en çok konuşulan filmlerden biri ama Sevmek Zamanı ile hiçbir illiyet kuramıyorum.

– Hayır, hayır. İkisi çok ayrı.

• Ayrı. Çok haklısınız. Suçlular Aramızda'yı çekerken de hep kafanızın bir tarafında bu hikâye şekillenmeye başlamış mıydı Hocam? Hatırlıyor musunuz? Sevmek Zamanı'nın kaba da olsa böyle bir hikâyesini...

– Evet, evet.

• Hani bir kenara yazarsınız. Sonra tekrar bakmak için geri dönersiniz ama o hep kalbinizde durur...

– Evet, evet.

• Bugünlerde şeyi okuyorum. Tarkovski'nin güncesini. Güncesinin içinde sürekli bir not almış. İlerde çekebileceği, senaryosunu yazabileceği filmlerle ilgili. Sürekli bir Dostoyevski... Sürekli bir Suç ve Ceza var. Ölünceye kadar onun peşinden gitmiş ama çekememiş. Sürekli ama... Yani yıllarca... Suç ve Ceza... Biraz çalışmış, biraz okumuş, altlarını çizmiş. Hep heyecanlı. Hep o filmi bir şekilde çekmek aklında olmuş ama çekememiş. Neticede onunla birlikte gitmiş.

– Çok güzel bir yol tabii Tarkovski'ninki ama zaten sanatçı, zaten bir tane şeyin peşine düşüyor. Her filminde onu yapıyor. O zaman... O zaman ona sanatçı gözüyle daha bir taraf bakabiliyorsunuz. Bir tek şeyin peşine düşüyor. O zaman çok iyi oluyor.

• Bir film çekiyor bütün hayatı boyunca belki...

– Bir film çekiyor. Aynı filmi çekiyor. Evet Tarkovski öyle. Büyük bir sinema sanatçısı.

• *Tamam. Bunu çekmeye karar verdiniz. Senaryosunu da yazmaya başladınız. Tabii malum. Çekim öncesi bir süreç var. Oyuncu seçiminde, mekân seçiminde, teknik ekip seçiminde neler yaşadınız? Mesela Müşfik Kenter de Sema Özcan da atipik seçimler değil mi?*

– Evet, o zaman öyle. Sinemanın seçtiği tipler değil onlar. Başka oyuncular görüyoruz zaten. Evet, eee... Ben onlara da dikkat etmeye gayret ettim çünkü dikkat etmeye gayret ettim diyorum, etrafta çok fazla insan yok yani. Yani az bir insan var.

• *Oyuncu olarak?*

– Oyuncu olarak. Müşfik. Müşfik'i aldım.

• *Böyle eğitilmiş olması, okullu olması mı sizi biraz etkiledi?*

– Yok, yok. Tipi çok şey yaptım. Okullu olması değil. Hayır. Tipinden... Müşfik gibi böyle... Durmuş oturmuş bir tip istiyordum. Durmuş oturmuş bir tip.

• *Feleğin çemberinden geçmiş gibi biraz...*

– Evet, evet öyle bir şey istiyordum. Şeyde de... Eee...

• *Sema'da?*

– Sema'da da çok görülmemiş bir yüz istiyordum. Sinema da görülmemiş bir yüz istiyordum. Sema da, o zamana kadar kaç film çevirmiş onu da bilmiyorum. Belki de ilk filmi miydi, değil miydi onu da bilmiyorum. Unuttum şimdi ama tanınmış bir tip değildi. Tanınmamış bir tip istiyordum. Eee... Böyle yüzü... Sema'yı da onun için aldım oraya. Eee... Süleyman'da da... Süleyman Saim Tekcan'da da, yani filmin üçüncü kişisi.

• *İlk ve son filmi zaten Süleyman Saim'in de.*

– Efendim?

- İlk ve son filmi.

– Evet, evet. Valla bilmiyorum. Başka film çevirdi mi onu da unuttum. O zamanda... Ama Süleyman çok... (uzun bekleyiş)... Süleyman öyle bir tipti ki... Ressam. İyi bir ressam. Hep şunu düşünmüştümdür filmi hatırladıkça veya filmi gördükçe. *Sevmek Zamanı*'nı acaba... Çünkü Süleyman da böyle genç haşarı görünüyor, zengin çocuğu falan ama Süleyman kendi sanatıyla beraber; işini, suratını, ağzını, burnunu götüren adam (buralarda bazen anlamsız cümleler kuruyor) acaba... Evet evet evet. Süleyman'ı mı şey yapsaydım?

- Müfik'in yerine?

– Müşfik'in yerine Süleyman'ı mı alsaydım? O da nakış işliyor. Ressam asıl. Mesleği de ressam. Böyle şeyler de geldi hatırıma ama tam *Sevmek Zamanı*'nın kastını yaparken bu üçünü, bu şekilde konumlandırmaya karar verdim.

- Yapımcı olarak peki?

– Yapımcı olarak benim şirketim vardı.

• Başkasına “Gel bunu sponse et, prodüksiyonunu sen yap,” demediniz mi?

– Eee yani... Benim biraz param vardı. Yani filmin nakit parasını benim nakit birikmiş paralarımından aldım en çok.

• Ama neticede ödüllü ve çok da beğenilen çok önemli bir yönetmendisiz. Yani size, sizin için risk alacak yapımcı bulunamaz mıydı?

– Eee... Yani... Senet olarak, nakit olarak değil, senet olarak bana 50 bin liralık senet verildi. Birsil Film'den. O senetleri ben bankadan çok büyük faizler ödeyerek aldım.

• *Senet kırdırma derler. O şekilde aldınız. Erken kullandınız yani.*

– Evet, evet. Ben ortamı şununla anlatmak isterim ki bu bir mecmuada o zaman çıkmadı. Şimdi yaptığım iş... Saray Sineması vardı o zaman. Saray Sineması'nı işleten bir Türk vardı. Saray Sineması İş Bankası'nındı. Yüzde 50'si. Yüzde 50'si de... (bekliyor)

• *Beyoğlu'nda mı Hocam?*

– Beyoğlu'nda... Saray Sineması vardı.

• *Şimdi ne var yerinde?*

– Şimdi yerinde sinema yapılıyor yine. Çok değişme oluyor Beyoğlu'nda. Alkazar'ın tam karşısında.

• *Saray?*

– Saray Sineması vardı. O Saray Sinemaları'nın... Ben onun sahibine gittim. Orda oynatmak için. Saray'da hiç Türk filmi oynamamış o zamana kadar. Katiyen. Hep yabancı oynuyor. Gittim. Sahibi Franko. İsmi de Franko'ydu. Eee şeyin... İspanya İç Harbi'nin, milliyetçilerin kumandanı Franko. Aynen. Kendisi de zaten şeydi. Eeeee... Ne diyorlar ona? Levanten. İstanbul levantenlerinden. Beni kabul etti. Kartımı gönderdim falan. İlk defa böyle kartıma baktı. Beni oturttu, buyur etti. "Rejisörsünüz demek öyle mi?" dedi. Evet. Allah Allah. Böyle bir şey duymadım dedi. Ben öyle böyle bir rejisör değilim," dedim. Mösyö Franko. O zaman böyle yabancılara mösyö veya mister diye hitap ederdiniz. Bay veya bayan değil veya bey veya hanımefendi değil. Dedim ki ben dünyanın büyük festivallerinden beş... Üç mü ne? Cannes, Venedik. Eee işte Berlin. Bu festivallerden birinin başını kazandım dedim. Bu bana "Ne, ne bir Türk filmi?" böyle böyle konuşuyor. "Türk filmi Berlin'i aldı demek. Vay vay vay.

İstanbul'un en büyük sinemacısının haberi olmamış". Yani böyle bir şeyle karşılaştım. Onun için bambaşka bir ortamdı. Evet...

- *Süreç devam ediyor bu arada.*
- Ediyor.

• *Finansal açıdan filmin de kabaca kafanızda kaç mal olacağı, kaç gün süreceği falan belli olur üç aşağı, beş yukarı.*

– Evet, evet.

- *Hazır mıydınız bunlara peki?*

– Hazırdım, hazırdım ve filmin kaç çıkacağını, bizim handa oturan yazıhanenin yanında oturan maliyeci vardı. Hesap mütehasısı. Bütün şirketler, bazı şeyler ona giderdi. Ona verdim şeyleri... Hemen çok net rakamlar söyleyeceğim size. Filmi ben 150 bin liraya çıkaracaktım. 150 bin lira çok büyük para o zaman. 150 bin lira, müthiş. O zamanlar filmler çok ucuza çıkıyordu. 40 bin liraya, 50 bin liraya, hatta 30 bin liraya çıkan film vardı. Ben aldım o adamı. Ona verdim. Çok ilginç bir şey oldu.

• *Neden bu kadar maliyetli oldu? Uzun süreli mi çekmeye karar verdiniz?*

- Hayır, hayır uzun da çekilmedi.

- *Kullanılan malzemedede mi bir şey vardı?*

– Ben ikide birde, şimdiki filmlerde... Benim o filmde asistanım yoktur. Asistan parasını veremediğim için asistanım yok. *Sevmek Zamanı*'nın asistanı yoktur. *Sevmek Zamanı*'nı sette çalışan bir çocukla idare ediyordum.

• *Kaç gün sürdü çekimler?*

– Valla... 28 gün sürdü galiba. Daha doğrusu 20 gün sürdü de, 28 diyoruz. Hadi 28 diyelim.

• *Adada çektiniz?*

– Çoğunu.

• *Çoğunu... Belgrad Ormanları da var sanki?*

– Özlem: Bilezikçi Çiftliği değil miydi o zamanlar?

– Belgrad mı? Hayır değil. Maalesef değil. Bir göl var orada. Suni bir göl. Baraj. O barajın yanında çektiğimiz onu.

• *Hiç beklemediğiniz zorluklar oldu mu film çekimi sırasında ya da tahmin etmediğiniz? Ya da bunu hiç düşünmemiştim dediğiniz?*

– Bir kere filmi çektiğim sırada kar yağıyordu, o Belgrad Ormanı'nda çok aksattı filmi kar. Devamlı kar yağıyordu. Böyle barajlar taşıyor, sular aşağıya iniyordu. Onlarla da devamlı olarak şey yaptım... Önlemeye çalıştım.

• *Kasım-Aralık ayları mıydı Hocam?*

– Eee, yok hayır. Kasım-Aralık değil de, Aralık-Ocak. Evet.

• *O yağmurları, filmdeki. Sonradan yaptınız ama.*

– O adada... Adada kullanmaya mecbur oldum suni yağmurları.

• *Yani doğal yağmurlar değil onlar?*

– Hayır doğal yağmurlar değil.

– Özlem: Kilyos'ta çektiğiniz düğün sahnesi. Bir fırtına olmuştu da, o yüzden kullanamamıştınız düğün sahnesini.

– Evet, evet. Mesela Kilyos’a gittim ben bir sürü ekiple. Yani kamera önü, kamera arkası çok kalabalıktık o gün. Garip bir şey oldu. O gün öyle bir fırtına çıktı ki, Kilyos’un hayatında ilk ve son defa bir şilep - muazzam bir şilep- karaya düştü. Kumsala düştü (gülüşmeler). Düşünebiliyor musunuz halimi? Vallahi billahi... Doğanın içinde ilk defa bir şilep diyorum. Büyük, devasa...

• *Bazı yönetmenler, birtakım işaretlerin kendilerine yönelik olduklarını düşünüp yeni taktikler geliştirirlermiş.*

– Ne kadar güzel, ne kadar doğru.

• *Gemi düştüğüne göre... “Arkadaşlar paydos, bitiriyoruz,” demeliydiniz.*

– Paydos ettim.

• *Ben tam anlamıyla paydostan söz ediyorum. Tamam bu filmi yapmıyoruz şeklinde (gülüşmeler) ama bir yere de gelmişti artık film galiba.*

– Bir yere gelmişti evet. Terk edemedim ama o dakika terk ettim her şeyi, bıraktım. Hadi dedim, şehre döndük.

• *Oyuncular, sizin ne yapmak, neyi anlatmak istediğinizin farkındalar mıydı? Tutku denilen şeyin? Surete âşık olmanın?*

– Katiyen.

• *Zaten siz de onlara pek anlatmak...*

– Ben anlattım, anlattım. O film benim şeyimi çevirdi. Ben çok anlatmazdım böyle. O filmde çok anlattım. Müşfik’e de, o kıza da, Süleyman’a da... Çok anlattım. Çok anlattım onlara...

• *Peki Hocam... Bu filmi çekmeden önce; ya bu film gişe yapar yapmaz, festivale gider gitmez... Filmin akıbeti ile ilgili, geleceği ile ilgili şeyler?*

– Şimdi benim o sıralarda yaptığım hata. Ben Cannes Festivali'ne gideceğime, festivale götüreceğime... Öyle şeyler bilmiyordum o zaman festivalde. Bir filmin isim alması için, para kazanması için, festivalde kazanması lazımmış. Düşünebiliyor musun benim aptallığımı, cahilliğimi? Korkunç bir cehalet. Cannes Festivali'ne gitmedik. Peki hangi festivalle gittik? Davetli olarak Tunus Kartaca Film Festivali'ne gittik. Davetli... Ya davetli olsan, olmasan ne yaparsın? Kartaca Festivali ne olur ki yani? Ne olur? Küçücük bir Arap memleketinde. Festival... Facia...

– *Özlem:* Ama Hocam dünyanın en büyük yönetmeni, o sırada jüri başkanı.

– Asıl başkan değil ama... Asıl başkan öbürü... Onursal başkan George Sadu oradaydı. Jürideki başkan Lotz Sinema Okulu'nu kuran Antuan Bodiyeviç asıl başkanı. Zaten o da George Sadu'nun talebesi. Jüri tek ve tek olarak... İsim olarak... Mesela Fransa'dan şey gelmişti. Lui Marc Orell. Muthiş bir herifti. İtalya'dan müthiş bir adam gelmişti. Şimdi onun ismini unuttum.

• *Hocam filmin ortalarına doğru ya da sonunda, bu süreçte para yetmediği, zorlandığınız, kaynak konusunda, para konusunda, öyle zamanlar oldu mu?*

– Yok hayır, olmadı.

• *Olmadı.*

– Olmadı, olmadı ama bir şey anlatayım. Sözleriniz bana şunu hatırlattı. Sonradan ben, içinde bulunan şeyin... Eee... Film öyle bir paraya çıkardık ki, şimdi şeyini unuttum. Eee... Yani ne kadar, toplamı unuttum. O kadar ki, tonlar-

la vergi ödedim. O mali müşavirimın yüzünden. Adam filmi muazzam... Ya kardeşim sen... Filmin paralarını sen verdin, biliyorsun. Bu kadar olur mu bu filmin şeyi? Evet, böyle bir şey yaşadım mali müşavirimle. Tonla paramı harcadı ve faturaları yok bunların.

- *Post prodüksiyon da buna dahil tabii.*

– Hem de nasıl, hem de nasıl korkunç! Şaşırdım kaldım. Çok para ödedim ama tabii bağırdım çağırdım. Ne bağırıp çağırıyorsun, herif yapmış. Maliyeye ödedim bu paraları ben.

- *Bir sohbetimizde “Ben ev bile sattım bu film için,” demiştiniz diye hatırlıyorum*

– Yok, evim yoktu.

- *Ha tamam... Ben yanlış hatırlıyor olabilirim.*

– Ama ev satmış kadar para harcadım.

– *Özlem: Şöyle bir şey olmuştu. Suçlular Aramızda’dan sonra, para yerine bir ev verelim demişler. Hoca almamış bu film için. Senet almış.*

- *Sözünü ettiğimiz o...*

– Evet o.

- *Tamam şimdi anladım. Tamam tamam, doğru doğru. Evet öyle bir şey konuşmuştuk. Evet.*

– Evet, harikulade.

– *Özlem: Para yerine ev verelim diyorlar.*

– Para yerine ev verelim diyorlar. O evler de şimdi Bebek’le Arnavutköy arasında bir burun var... O evler şimdi İstanbul’da... Öyle bir manzara... Müthiş bir manzara...

• *Hocam gösterim aşamasına geleceğim. Film artık hazır. O süreçte neler yaşandı?*

– Göstermedi sinemacılar.

• *Yani filmi sevmediler.*

– Yooo. Dedikodu. Sevmemek değil. Acayip...

• *Dağıtıma girebilmesi, vizyona girebilmesi için önce seyrediyorlar, konuşuyorlar, sonra da size bir salon açıyorlar. Değil mi yani? O zamanlar da böyle miydi bu işler?*

– Evet, evet.

• *Çok iyi bilmiyorum ama hiç gösterilemediğini biliyorum.*

– Gösterilemedi. Şöyle, benim o sırada film imalatı dolayısıyla bir prodüktöre, aynı zamanda bu prodüktör... Bir prodüktöre bazı borçlarım var. Stüdyo sahibi bir prodüktör vardı. O borçlarımı ödemek üzere filmin 35 mm kopyasını ve 16 mm kopyasını o adama: Ya kardeşim borçlarımı ödeyemiyorum, ben bu şeylerin hakkını sana vereyim. Bölge hakkını. Hangi bölgeyi istersen, diyorum prodüktöre. Film prodüktörüne. Benim borçlarımı ödediğim prodüktör, benim o sırada satabileceğim prodüktöre diyor ki: Sen deli misin o filmi alıyorsun ya! Böyle deliye benzeyen bir adam, acayibül şey bir herif. Acayibül garip bir herif. Acayibül garip bir kız. Eline bir şey almış. Naylona bir resim sarmış. Boyuna geziniyor. Sen bu filmi nasıl alırsın ya, sen deli misin diyor. Filmin şeyi de naylona sarılmış bir resmin ortada gezinmesi olarak saptandı. Prodüktörler ve sinemacılar arasında oynatmadılar. Bir de ben... *Sevmek Zamanı* sırasında yaşadığım bir şey var. Ben bir taraftan bunları yaparken, bu mali işlere bakan adam var. Tolla para ödetti. Vergi vermeye mecbur etti. Şimdi bu adam, öyle bir anlaşma şeyi yapmış ki, biz noterde de yapmadık bunu. Daha doğrusu maliyeye karşı ikimiz şey olacağı yerde ben ola-

madım. Neden? Çünkü o sırada iki tane şansım var. Biri maliyeye karşı isminizi vereceksiniz. Tabii, öyleydi bu iş. Verdiğin takdirde sendika genel başkanı olamazdım. Yeni bir sendikanın genel başkanı olmak için o tarihte, herhalde şimdi de var yani “kapitalist” bir adam olarak giremezsiniz. İkisi olmuyordu. Biri oluyordu. Ben de sendika başkanlığını bırakmamak için... Neyse... Daha doğrusu o sendikayı ortada bırakmamak için sendika başkanı oldum. Olunca... Resmi olarak ortağı olmadım *Susuz Yaz*’ın. Bütün bunları bilmiyordum ben.

– **Özlem:** Bir de TIP meselesi var. (Hocanın milletvekilliği adaylığı)

• *Sevmek Zamanı*’nın *TIP*’le olan ilişkisi nedir? *TIP*’teki milletvekili adaylığınız da Hocam bunu etkilemiş olabilir mi? Filmin akıbetini?

– Tabii, tabii öyle. Benim *TIP*’ten sonra neler geldi başıma. Tevkif falan olmadım ama rezilliğin daniskası. Başkaları kahraman oldular *TIP*’ten. Hahhahah! Gülmekten ölüyorum zaman zaman. Bana karşı... Muazzam muazzam... Türk Sineması’nda sendika meselesini ortaya getiren ilk ben olunca tabii... Prodüktörler olanca güçleriyle benim filmimi geriye attılar. *Sevmek Zamanı*’nın sinemalara girmemesinin nedeni, benim *TIP* milletvekili aday olma nedenimdir.

• *Peki Hocam 52’de başlayan yönetmenlik serüveninde 65’e gelinceye kadar bir filmografiniz var. Buna baktığımızda Sevmek Zamanı çok farklı bir çizgide. Bu filmin, sizin için önemi nedir diğer filmlerinize karşılaştırdığımızda? En azından 65 yılına kadar olan filmografinizdeki filmlerinize karşılaştırdığınızda.*

– *Sevmek Zamanı*’nın önemi benim için diğer filmlerime nazaran, rahat bir nefes. Kendimin filmi olduğu için. Öyle veya böyle rahat bir nefes alarak çektiğim bir filmidir.

• *İçinizden gelen şeylerin mi peşine düştünüz filmde? Rahat-tan kastınız ne? Zorlanmadınız mı, kimse işinize karışmadı mı? Zaten siz pek karıştırmazsınız işinize.*

– Yok, yok.

• *Ne anlamda, onu biraz açar mısınız Hocam?*

– *Sevmek Zamanı mı?*

• *Sevmek Zamanı.*

– *Sevmek Zamanı* benim kendi malım. Yüzde yüz benim kendi malım. Rahat çalıştım onda. Kendime karşı. Benim bir prodüktörümü, yani siz söylediniz karıştırmam bu işe ama gayet güzel rahat ettim sette.

• *Konu, içerik itibariyle de diğer filmlerinizden biraz daha farklı bir yerde duruyor.*

– Evet, başka bir tür. Konusu öyle. Konu o şekilde geldi. O şekilde bir ortam yarattık.

• *Peki bu filmin içindeki geleneğe ait konular, görsellik, oyunculuklar hâlâ son döneme kadar konuşulup tartışılıyor. Ancak Sevmek Zamanı'nın bir kült film olduğu konusunda, hemen herkes hemfikir. Bunları öngörüyor muydunuz ya da şimdi nasıl karşılıyorsunuz?*

– Yok canım yok. Hiç böyle düşündüğüm bir şey yoktu. Ama ben... Bunlar kafamın içindeki şeydi. Yani bugün *Sevmek Zamanı*'nı kült yapan bütün unsurlar kafamın içinde billurlaşmıştı. Ondan sonra, yani şey olarak... Mizansen olarak, yani oyuncu yönetimi olarak bunlar billurlaşmıştı.

• *Çok da şaşırmıyorsunuz o zaman, bunların konuşulmasını doğal karşılıyorsunuz.*

– Evet doğal karşıladım. Bizim bir o zaman çıkan mecmu-

alardan, Boğaziçi Üniversitesi'nin, ki o zaman Robert Kolej'i'di adı, Amerikalıların mektebi. Onların çıkardıkları bir mecmua vardı, adı *Görüntü*. Orada benim bir yazım çıktı; "*Sevmek Zamanı* Neyi Anlatır?" diye. Orada anlatıyordum.

• *Peki Hocam filmdeki tutku meselesine gelirsek; sizin bu filmi yapma tutkunuzu, filmdeki boyacı Halil'in sevdiği kadına olan tutkusuna benzetiyorum. Yani filmle girdiğiniz ilişkide, onun yapılma süreciyle. Yani hem ona sahip olmak hem olamamak aslında. Ama sizin de başınıza çok da olumlu işler açmayan, maddi anlamda söylüyorum tabii ki. Sanki aynı işler Halil'in de "Ya fotoğrafınla arama girme, arama girersen işler sarpa saracak," cümlesindeki tutku sizin filmle kurduğunuz ilişkiye çok benziyor.*

– Doğru, doğru. Tabii aynı akıbete düçar olduk.

• *Tutkunun böyle bir yan etkisi var öyle mi Hocam?*

– Tutku tabii tehlikeli bir şey.

• *Ama ondan da vazgeçilemiyor. Tutkuyu tutku yapan da, ondaki bu çift değerli ambivalan ilişki biçimi. Aşk ve nefretin yan yanalığı sanki. Peki Hocam, bu filmi çekme aşamasındaki hissiyatınızı, duygu durumunuzu hatırlıyor musunuz? Neler hissederdiniz? Neler yaşadınız? Şöyle örnek verebilirim: Bana dersenez ki "Ercan, sen Tıp Fakültesi'ni bitirdiğinde nasıl bir hissiyat içindeydin?" size anlatırım. Sizin Sevmek Zamanı'nı çekmeden önce belirli bir hissiyatınız vardı. Belli ki, şimdiki Metin Erksan değildiniz.*

– Hemen ekleyeyim. Evvela, bir kere filmi bitirmeye çalışıyordum ve filmi seviyordum. Fakat sonradan filmin içindeki zorluklar o filme karşı antipatimi şey yaptı, oluşturdu. Bir sendika kuruyorum bir taraftan, bir taraftan da bir arşiv kuruyorum. Benim kurduğum, Sami'ye kurdurttuğum, be-

nim itmemle Sami Şekeroğlu'nun kurmaya çalıştığı film arşivi. Üzerimde bir de o yük var. Film arşivi kuruyorum. Ben o arşivi kurmasaydım, şimdi nerede kalırdı filmciler? Hangi filmci söyleyebilir? Arşiv, şunu yaptınız, haberleri bile yok ama çok yararlanıyorlar. İyi şeyler çevirerek, entrikalar çevirerek çok büyük paralar aldı o film için. Yani, o film için diyorum, o arşiv için büyük paralar aldı. En son ne almıştı? Para. (Özlem'e soruyor.) Evet şu dakika bile, devlet bu kadar parasızlık içinde film arşivine 10 trilyon verdi. 10 trilyon para. Bir film arşivi için erişilmez bir miras.

- Ama asıl işiniz, hep aklınızdaki filmleri çekmek olduğu için, bunlar kenarda kaldığı için de pek size kıymet olarak geri dönememiş.

– Evet, evet.

- Siz yine kendi bildiğinizin, hissiyattan kastım da biraz o. Hissiyatınızın peşinde koşmuşsunuz sanki...

– Evet.

- Yani Sevmek Zamanı'nı çekeceğim demişsiniz ve çekmişsiniz. Evet, o günlerde kaç yaşındaydınız Hocam?

– 1929 doğumluyum ben. Demek ki...

- Evet 36 yaşında. Hocam, yönetmenin duygu durumuyla, hissiyatıyla filmi çektiği andaki tarihten söz ediyorum. Filmin kendine ait olan da, ayrıca sadece filme ait olan da bir hissiyat olduğunu düşünüyorum. Yönetmenin hissiyatı ile filmin hissiyatı arasında nasıl bir ilişki oluyor? Yani film, yönetmenin ruhunu mu taşıyor?

– Eee mutlaka taşımali. Yalnız bu filmde değil. Bütün filmlerde benim hissiyatımı taşıyor. İster yapay, ister doğal, benim hissiyatımı. Ne diyebilirim.

• Sevmek Zamanı özellikle sanki?

– Evet.

• Daha çok belki de şunu anlatmaya çalışıyorum. Yani Susuz Yaz'ı, Suçlular Aramızda'yı, belki Âşık Veysel'in Hayatı'nı yan yana koyduğumuzda, benim tanıdığım Metin Erksan, Sevmek Zamanı'nın hissiyatını taşıyan bir Metin Erksan gibi geldiği için soruyu böyle sormaya çalışıyorum aslında. Yani birbirinden çok ayrı bir filmler dizgesi var. Senaryosu itibariyle, duygu durumu itibariyle. Bütün bunların ortasında Metin Erksan'ın damgasını vurduğu en kalın çizgilerle kendisini verdiği film hangisi ve nasıl birisiniz siz?

– Valla o sıralarda benim aklımda, biraz önce de söylemeye çalıştım onu. Demek ki tam söyleyememişim. Yani ben Sevmek Zamanı gibi filmler çekmek istiyorum ama içinde bulunduğum ortam, onun gibi filmler çekmeme engel oluyor.

• Tamam. Evet, belki de tam böyle.

– Söylemek lazım.

• Bir de son bir sorum var.

– Tabii, rica ederim.

• Filmlerin yazgısı, çoğu zaman yönetmenin yazgısı ile örtüşüyor diye düşünüyorum. Yani Sevmek Zamanı, aslında Metin Erksan'ın bizzatıhi kendisidir desem, ne dersiniz?

– O deminki eşleştirme doğru.

• Yani şimdi karşısında oturduğum, konuştuğum Metin Erksan, sinemada ondan konuşulmadan, söz edilmeden geçilemeyen bir isim ama bir yandan da gösterime sokulmak istenmeyen de bir isim.

– Evet.

• Sevmek Zamanı ile Metin Erksan'ı özdeşleştirirken kastettiğim bu. Hem bir kült hem de yasak.

– O çok ilginç, en önemli tarafı söylediniz. Bana karşı çok aşağılık duygusu var... Korkunç bütün bu tabii...

• Yani söyledikleriniz, yazdıklarınız ve çektikleriniz hem çok kıymetli ve önemli, yani ondan söz etmeden kimsenin geçemeyeceği bir güçtesiniz ama bir yandan da sözü, konuşması kenarda tutulan pek böyle öne çıkartılmayan, popülerleştirilmeyen yasaklı gibi filan da birisiniz. Tıpkı Sevmek Zamanı gibi.

– Türkiye'de Sinematek diye bir grup, muazzam bir Türk kapitalistinin, Nejat Eczacıbaşı'nın emrindeydi. Bana düşman muamelesi yaptı. Senelerce... Yıllarca... Hâlâ devam ediyor. Sinematek, kavgayı Metin Erksan'a karşı yapıyor. Devlet... Devlet, Metin Erksan'a karşı yapıyor. Ben bunu en son Ankara'da, Kültür Bakanlığı şey vardı, siz de harikula-de gelmiştiniz.

• Çok teşekkür ediyorum Hocam, soracaklarım bu kadar.

– Rica ederim, çabaladım.

• Estağfurullah, harika şeyler söylediniz. Çok teşekkür ederim.

– Rica ederim.

Album

Metin Erksan'la Çanakkale gezisi, Yalova Restoran önünde, 2005.

Metin Erksan'la Çanakkale Çimenlik Kalesi içinde.

Metin Erksan bastonuyla benî Bozcaada Kralı ilan ediyor.

Metin Erksan'a şilt takdim ediyoruz, 11 Temmuz 1998.

Metin Erkanal Özel Okmeydanı Hastanesi'ni açıyor, 12 Temmuz 1996.

Hastane ziyaretlerinden birinde.

Meşin Erksan 1998'de hastane açılışında kitap hediye ediyor.

Açık büfe önündeyiz. Bir başka açılış bu sefer. Poliklinik açılışı, 2001.

Bir yaşını kutlaması.

Metin Erksan'la hastanedeki odamda, 2000.

Metin Erksan'la hastanedeki odamda, 2000.

Hastanedeki odamda fotoğrafçı Murat Özbey'le, 2002.

"Şahit" Metin Erksan.

Nikâh şahidim Metin Erksan, 18 Aralık 2005.

Düğün gecesi Fatih Altınöz ve Metin Erksan, 2005.

Metin Erksan'ın cenaze töreni, 2012.

“Hikâye hep aynı aslında doktor. Fakir oğlan, kızı sever.
Kavuşamaz. Çaresiz terk eder, ayrılır oradan.
Kız başkasıyla evlenir.
Oğlan döndüğünde zengin ve güçlüdür.
İntikamı korkunç olur.
Dünyada tüm filmler hâlâ aynı konuyla çekiliyor.
Benim ‘Acı Hayat’ da böyle değil midir Allah aşkına?”

METİN ERKSAN

Susuz Yaz ve Sevmek Zamanı gibi iki kült filmin yaratıcısı olan, sinema tarihimizin en üretken ve özgün yönetmenlerinden Metin Erksan hakkın-da bir küçük kitap...

Ercan Kesal, usta yönetmenin hayatının son demlerine eşlik edişini, onunla arkadaşlıklarını, yaptıkları sohbetleri anlatıyor. Sadece sinema değil, insan halleri, memleket, İstanbul, her şey hakkındaki sohbetleri... Meslektaşlarına ve “sektöre” kızgın, zaten “huysuzluğuyla” maruf ama aklıyla, enerjisiyle hemfikir olmayanlara bile ilham ve can veren bir adam. Kesal, Erksan’ı adeta bir roman kahramanı gibi tasvir ediyor.

Kitabın sonunda Erksan’la yapılmış son mülakat yer alıyor - *Sevmek Zamanı* üzerine.

Ercan Kesal, “Abim, dostum, yad ellerde babam, arkadaşım, şahidim, hastam, hocam ve ustamdı” diyor Erksan hakkında. Bu kitap, aynı zamanda bir yarenlik, bir dostluk, bir muhabbet hikâyesi.

